

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.

Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 04 (516) 25-31 yanvar, Çileyə paş, sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjəy: 40 qəpik

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbāhəddin Eləglu

Budapeştdə Azərbaycan-Macaristan sənədləri imzalanıb

İdris Mustafa Bərzaninin həyatı və yaşam tarixi

Serok Barzanî pəşwazî li Fərməndarê Həvpeymanan li İraq û Sûriyê kir

LAÇINIM, LAÇINIM, VƏTƏNİM MƏNİM

Nêçirvan Barzanî û Erdogan li Enqerê civiyan

Mesrûr Barzanî û şanda Almaniyayê vegera koçberên Şingalê û derketina miñs û hêzên çekdar gotûbêj kirin

Qərbi azərbaycanlıların qaçqın statusuna yenidən baxılması təklif olunur

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Bakıda Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzində əsaslı təmir və bərpadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olublar

QAZI MUHAMMƏD: "ARTIK DÜŞMƏNLƏRİNİZƏ ALDANMAYIN"

QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

İrəvan quberniyası

Dewlētə Eyyubiyān (1175-1348) Beş: DEWLĒTĒN KURDĪ, SEDSALA 12'AN, İMPARATORİYĒN KURDĪ

Судани приветствует инициативу ЮНЕСКО по восстановлению Мосула

Mela Baxtiyar'ın YNK içindeki gümrük gelirlerinin nasıl kaçırıldığını anlatan ses kaydı yayınlandı

Duyğular ölmədi öz əcəliynən...

KÜRD ƏDİBLƏRİ HAQQINDA ARAŞDIRMALAR

Şagirtê Dibistanê

Budapeştdə Azərbaycan-Macaristan sənədləri imzalanıb

Yanvarın 30-da Budapeştdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban ilə geniş tərkibdə görüşü başa çatdıqdan sonra Azərbaycan-Macaristan sənədləri imzalanıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban Azərbaycan Respublikası ilə Macarıstan arasında genişləndirilmiş strateji tərəfdaşlıq haqqında Birgə Bəyannaməni imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Şuşa şəhəri və Macarıstanın Vespem şəhəri arasında dostluq əlaqələrinin təsis edilməsi və mədəniyyət, turizm, şəhərsalma, elm, iqtisadiyyat və ictimai həyatın digər sahələrində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycan Prezidentinin Şuşa rayonunda xüsusi nümayəndəsi Aydın Kərimov və Vespem şəhərinin meri Gyulya Porqa imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi ilə Macarıstanın Xarici İşlər və

Ticarət Nazirliyi arasında təbii qaz əməkdaşlığı haqqında Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycanın iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ilə Macarıstanın Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi arasında bitki karantini və bitki mühafizəsi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidməti ilə Macarıstanın Əcnəbilərə Nəzarət üzrə Milli Baş Direktorluğu arasında miqrasiya sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və

Nəqliyyat Nazirliyi ilə Macarıstanın Xarici İşlər və Ticarət Nazirliyi arasında dinc məqsədlərlə kosmik tədqiqat və kosmik fəaliyyətlərdə əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu"nu Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

canın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

"Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi ilə Macarıstanın Xarici İşlər və

Ticarət Nazirliyi arasında əməkdaşlıq haqqında Protokol"u Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Macarıstanın xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto imzaladılar.

Prezident İlham Əliyevin Macarıstan Prezidenti Katalin Novak ilə geniş tərkibdə görüşü olub

Yanvarın 30-da Budapeştdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstan

hətta bu vaxtdan da artıq çəke bilərdi. Lakin ümid edirik ki, gələn dəfə təkbətək görüş üçün daha çox vaxt

dövlət başçısı olaraq dövləti təmsil edirəm.

Artıq qeyd etdiyim kimi, Siz nümayəndə heyətinin

təbii enerji sərvətlərimizdən məhrum olmuşuq. Onlar artıq bizdə deyil. Enerji resurslarımızın şaxələndirilməsi üçün bizə yaxşı dost və tərəfdaşlar lazımdır. Çünki bildiyimiz kimi, hazırda biz Rusiyanın neft və qazından asılıyıq. Biz həmin məsələni, hazırda davam edən müharibəni və gözləntiləri müzakirə etdik. Bir sözlə, cənab Prezident, səfərinizə görə bir daha minnətdarıq.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxış edərək dedi:

- Təşəkkür edirəm, xanım Prezident. Dəvətə görə minnətdaram. Gözəl ölkənizə rəsmi səfərdə olmaqdan böyük şərəf hissi duyuram. Fürsətdən istifadə edərək, mən Sizə uyğun olan vaxtda sizi Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etmək istərdim və beləcə, biz dialoqumuzu davam etdirə bilərik.

Macarıstanda yenidən olmaqdan məmnunam. Qeyd etdiyiniz kimi, dünən bizim Baş nazirlə çox dostcasına, qeyri-rəsmi və eyni zamanda, müzakirələrlə dolu görüşümüz oldu. Bu gün biz söhbəti davam edəcəyik.

Nümayəndə heyətinin bütün üzvləri mənim göstərişlərimi alıblar ki, ikitərəfli gündəlikdə duran mühüm məsələlərin həlli üçün öz həmkarları ilə daim əlaqədə olsunlar. Əlbəttə ki, enerji gündəliyimizdə birinci yerdədir. Bu gün biz mühüm Anlaşma

Memorandumunu imzalayacağıq və mən bunu çox mühüm addım hesab edirəm, çünki o, qaz təchizatı sahəsində əməkdaşlığa başlamaq üçün imzalanacaq ilk sənəddir.

Görüşdə ölkələrimiz arasında beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olundu. Xüsusilə Macarıstanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinə daim dəstək göstərdiyi qeyd edildi. Macarıstan ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı hörmət və etimadın olduğu vurğulandı. Macarıstanın Cənubi Qafqaz regionu, həmçinin Xəzər dənizi hövzəsi və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə əlaqələrinin inkişafı qeyd olundu.

Ölkələrimizin ailə dəyərləri mövzusunda əməkdaşlığı barədə danışıldı, bu xüsusda beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində birgə fəaliyyətin həyata keçirilməsi məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı, Azərbaycanda və Macarıstanda ailə dəyərlərinə böyük diqqətin göstərildiyi bildirildi.

Söhbət zamanı tələbə mübadiləsinin, Macarıstan tərəfindən azərbaycanlı tələbələrə təhsil təqaüdlərinin ayrılmasının iki ölkənin gənclər sahəsində əməkdaşlığına töhfə verdiyi diqqətə çatdırıldı.

Görüşdə, həmçinin minaların təmizlənməsi sahəsində əməkdaşlığa da toxunuldu.

Prezidenti xanım Katalin Novak ilə geniş tərkibdə görüşü olub.

Görüşdə çıxış edən Macarıstan Prezidenti Katalin Novak dedi:

- Bir daha, xoş gəlmisiniz. Nümayəndə heyətləri üzrxahlığı qəbul etsin, çünki görüş gözləniləndən çox çəkdi. Müzakirə edəcəyimiz məsələlər o qədər çox idi ki,

ayrılacaq.

Gəldiyinizə görə hamınıza minnətdarıq. Macarıstana rəsmi səfərinizdən şəxsən şərəf hissi duyuram. Bilirəm ki, dünən artıq yaxşı proqramınız olub. Ümid edirəm ki, icra hakimiyyətinin rəhbəri, Baş nazirlə keçiriləcək görüşlə səfəriniz yaxşı davam edəcək. Mən isə

üzləri ilə sarayın qarşısındakı meydanda qarşılama zamanı tanış oldunuz. Lakin bizim yeni energetika nazirini hələ görməmişiniz. Enerji sahəsində əməkdaşlıq ölkələrimiz arasında ən mühüm məsələlərdən biridir.

Üzrlər olsun ki, sizdən fərqli olaraq, bizim bəxtimiz o qədər də gətirməyib. Yüz ildən artıq dövr ərzində biz öz

Daşkəsəndə "Heydər Əliyev və Azərbaycan gəncliyi" mövzusunda disput keçirilib

Yanvarın 31-də Daşkəsən rayon Mədəniyyət Mərkəzində "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində təsdiq olunmuş Tədbirlər Planına əsasən Rayon İcra Hakimiyyətinin, YAP rayon təşkilatının, rayon Gənclər və İdman İdarəsinin və rayon Mədəniyyət Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə "Heydər Əliyev və Azərbaycan gəncliyi" mövzusunda disput keçirilib.

Əvvəlcə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və şəhidlərimizin əziz xatirəsi yad edilib.

Əsası isə gənclərin dövlət idarəetməsində iştirakı təmin edilmişdir. Məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevin yorulmaz uzaqgörən fəaliyyətinin nəticəsində Azərbaycan gəncliyi öz layiq olduğu mərtəbəyə yüksələ bilmişdir. Ümummilli Liderin Azərbaycan gəncliyinə ən böyük töhfələrindən biri milli gəncliyimizə rəhbərlik edən möhtərəm cənab İlham Əliyevi yetişdirməsi olmuşdur. Yeni minillikdə Prezident cənab İlham Əliyevlə inamla addım-

"Bu gün Azərbaycan gəncləri cəmiyyətimizin fəal hissəsidir. Biz haqlı olaraq gənclərimizlə fəxr edə bilərik. Bizim gənclərimiz torpaq uğrunda, Vətən uğrunda vuruşurlar. Bizim şəhidlərimizin böyük əksəriyyəti gənclərimiz olubdur. Bizim gənclərimiz hərbi qələbələrimizi şərtləndiriblər".

YAP Daşkəsən rayon təşkilatının məsul işçisi Sərdar Xıdırov isə çıxışında Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Hər bir xalqın, hər bir millətin, hər bir ölkənin gəncləri onun həm bu günüdür, həm də sabahıdır, ümididir" sözlərini xatırladı. Qeyd edib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın inkişafı, dövlət müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, qorunub saxlanılması üçün əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Onun bir vətəndaş kimi xalqına və Azərbaycan dövlətinə necə fədakarlıqla xidmət etdiyini öyrənərək gələcək nəsillərə çatdırmalıyıq. Ulu Öndərin uğurlu siyasətinin nəticəsidir ki, bu gün müstəqil Azərbaycan yaşayır və inkişaf edir. Çünki Ümummilli Liderimizin əsasını qoyduğu siyasət, strategiya onun layiqli davamçısı Prezident cənab İlham Əliyev tərəfindən yüksək səviyyədə həyata keçirilir. Azərbaycan gəncliyinin bir hissəsi olan daşkəsənli gənclər də bu qayğıni daim öz üzərlərində hiss edirlər və bu qayğıni başa düşərək Azərbaycan Respublikasının inkişafı üçün öz layiqli töhfələrini əsirgəmirlər.

Disputda iştirak edən gənclər Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ömür yolundan söhbət açaraq Ulu Öndərin xalq və Vətən qarşısında misilsiz xidmətlərini minnətdarlıq hissi ilə qeyd ediblər.

Ziyalıların və gənclərin iştirak etdiyi disput-müzakirəni rayon Gənclər və İdman İdarəsinin rəisi Samir Həsənov açaraq Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu dövrlərdə Azərbaycan gəncliyinə göstərdiyi diqqət və qayğıdan danışdı. Bildirib ki, istər sovet dövründə, istərsə də 1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanda dövlət quruculuğunun bütün sahələrində olduğu kimi gənclər siyasətində də əsaslı və köklü dəyişikliklər yaşanmışdır. Belə ki, Ulu Öndər tərəfindən Azərbaycan Gəncləri Günü təsis edilmiş, gənclərə bütün sahələr üzrə dövlət qayğısı göstərilmiş, gənclər siyasəti sahəsində çoxsaylı fərman və qanunları qəbul olunmuş, ən

layan Azərbaycan gəncliyi əsrlərə bərabər inkişaf yolu keçmişdir.

RİHBA-nın məsul işçiləri Orxan Abbasov və Elmin Paşayev çıxışlarında vurğulayıblar ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin dövlətçilik fəlsəfəsi və azərbaycançılıq məfkurasına uyğun şəkildə hərtərəfli inkişaf edən Azərbaycan gəncliyi Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində mətanətlə vuruşaraq xalqımızın ən yeni tarixini qızıl həflərlə yazdı. Məhz gənclərimizin rəşadətli sayəsində əldə olunan bu Şanlı Zəfər ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, xalqımız otuz illik həsrətdən sonra tarixi torpaqlarımıza qovuşdu. Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyev bununla bağlı demişdir:

Qərbi azərbaycanlıların qaçqın statusuna yenidən baxılması təklif olunur

Qərbi Azərbaycan İcmasının sədri, millət vəkili Əziz Ələkbərov Milli Məclisin yaz sessiyasının ilk iclasında Qərbi Azərbaycandan olan qaçqınların statusuna yenidən baxılması məsələsini qaldırıb.

Deputasiya.az xəbər verir ki, İcmanın sədri, millət vəkili Əziz Ələkbərov parlamentin fevralın 1-də keçirilən yaz sessiyasının ilk plenar iclasında çıxış edib. Bildiyiniz kimi, dünən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının katibliyi Qərbi Azərbaycan İcmasının beynəlxalq ictimaiyyətə müraciətini BMT Təhlükəsizlik Şurasının, Baş Assambleyasının və İqtisadi və Sosial Şurasının rəsmi sənədi kimi yaydı. Müraciətin BMT-nin bütün rəsmi dillərində (ingilis, fransız, rus, çin, ərəb və ispan) olmaqla silahlı münaqişələrin qarşısının alınması, sülh quruculuğu, qaçqınların hüquqlarının qorunması, irqi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması, insan hüquqlarının təşviq olunması, soyqırımının, etnik təmizləmənin və insanlığa qarşı cinayətlərin qarşısının alınmasına dair bəndləri altında yayılması xüsusilə əhəmiyyətlidir.

İlk dəfədir ki, indiki Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqları məsələsi bu səviyyədə beynəlxalq müstəviyə gətirilir. Bu Azərbaycan xarici siyasətinin növbəti uğurudur və mən bu uğur münasibətilə bütün Azərbaycan xalqını təbrik edirəm. Mən təklif edirəm ki, Milli Məclisin yaz sessiyasının işlər planına Qərbi Azərbaycan qaçqınlarının statusuna yenidən baxılması məsələsi də daxil edilsin. Elə hesab edirəm ki, qaçqınlarımızın statusu ilə bağlı Qanuna ediləcək dəyişiklik Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyasına da mühüm töhfə olacaqdır - deyə deputat bildirib.

Niyazi Bayramov Gəncə Ekoloji Park Kompleksində aparılan tikinti işləri ilə növbəti dəfə yerində tanış olub

Məlumat verdiyimiz kimi, Gəncə şəhər, Əli Məmmədov küçəsində yeni Ekoloji Park Kompleksinin tikinti işləri sürətlə davam etdirilir. Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov növbəti dəfə əraziyə baş çəkib, kompleksdə aparılan tikinti işlərinə baxış keçirib. Layihənin müəllifi Ramiz Hüseynov şəhər rəhbərinə aparılan işlər barədə məlumat verib. O bildirib ki, hazırda, ümumi sahəsi 2100 kvadratmetr olan 3 mərtəbəli oranjereya binasının inşası davam etdirilir. Binanın əsas hissəsi dəmir, beton, metal və şüşə-vitraj konstruksiyalarından yığılır. Burada müxtəlif gül, çiçək, ağac və digər nadir bitki növləri yetişdiriləcək. O cümlədən, kompleksdə əyləncə mərkəzləri, idman qurğuları, iaşə obyektləri, habelə müxtəlif növ balıqlar üçün akvariumlar tikiləcək. Həmçinin, binanın ətrafında abadlıq və quruculuq işləri də aparılacaq. Layihə müəllifi onu da qeyd edib ki, buranı ziyarət edən qonaqlar, eyni zamanda Gəncə Şəhər Mənzil Kommunal Təsərrüfatı İstehsalat Birliyinin Yaşıllaşdırma Şöbəsinin Gülçülük sahəsi ilə də yaxından tanış olmaq imkanı əldə edəcəklər. Niyazi Bayramov Ekoloji Park Kompleksində aparılan işlərlə tanış olduqdan sonra müvafiq tapşırıq və tövsiyələrini verib.

İtirdiyimiz tarixi yurdlar: Dərələyəz mahalı

Mahal şimalda Basarkeçər yaylası, şərqdə Zəngəzur silsiləsi, cənubda Ələyöz dağları, qərbdə isə Səlim aşırımı yerləşən hündür dağlarla əhatə olunmuşdur. Ümumi sahəsi 2304 kv.km-dir. Ən qədim dövrlərdən azərbaycanlıların məskunlaşdığı Dərələyəz-Ələyöz dərəsi toponimi orta əsrlərdə inzibati-ərazi bölgüsü mənasında işlənməklə, geniş ərazini əhatə etmişdir. XVIII əsrin əvvəlində Osmanlı dövlətinin idarəsi altında olmuş Naxçıvan sancağının 14 nahiyəsindən biri də Dərələyəz idi. Bu dövrdə Dərələyəz nahiyəsi 102 kəndi əhatə edirdi. Xalq bölgüsünə görə, 3 hissəyə ayrılırdı: Şərqi Dərələyəz, Qərbi Dərələyəz və Şərunun dağlıq hissəsi.

Türkmənçay müqaviləsindən (1828) sonra Rusiyanın tərkibinə daxil edilən Dərələyəz bölgəsi İran və Türkiyədən buraya köçürülən ermənilərin hesabına etnodemoqrafik dəyişikliklərə məruz qalmışdır. Köçürmələrə qədər bölgədəki ailələrin 94,1%-ni azərbaycanlılar, 5,8%-ni ermənilər təşkil edirdisə, köçürmələrdən sonra erməni ailələri 25,8%-ə çatmışdır. 1870-ci ildə Dərələyəz İrəvan

quberniyasının tərkibində yaradılan Şərun-Dərələyəz qəzasına daxil edilmişdir. 1897-ci il məlumatına görə,

Dərələyəzin sahəsi 2972,3 kv.km, əhalisi 76551 nəfər idi. Əhalinin 70,5%-i azərbaycanlı, 27,5%-i erməni olmuşdur.

1918-1920-ci illərdə Dərələyəzin azərbaycanlı əhalisi dəhşətli soyqırıma məruz qalmış, sağ qalanlar isə öz doğma yerlərini tərk etməyə məcbur edilmişlər. Sovet hakimiyyəti illərində Dərələyəz bölgəsi heç bir əsas olmadan, Azərbaycandan qoparılıb Ermənistanla verilmişdir. Bütün 20 əsr boyu azərbaycanlılara qarşı aparılan soyqırım siyasəti nəticəsində onlar Qərbi Azərbaycandan (indki Ermənistan), o cümlədən Dərələyəzdən zorla deportasiya olunmuşlar.

Ermənistan SSR rayonlaşdırılan zaman Dərələyəz mahalı Keşişkənd və Soylan rayonlarına bölünmüşdür. Dərələyəz (dəyişdirilmiş adı Ayotsdzor) dağ silsiləsi Arpa çayı ilə Naxçıvan çayı arasındadır. Şərqdə Zəngəzur zirvəsinə qovuşur. Uzunluğu 70 km, ən hündür zirvəsi Kükü dağıdır (h.3120 m).

Görkəmli şəxsiyyətləri [redaktə]

Həsən Mirzəyev - filologiya elmləri doktoru, dilçi-türkoloq, Əməkdar elm xadimi, professor. Zəhmət Şahverdiyev - Naxçıvan Dövlət Universitetinin Azərbaycan tarixi kafedrasının müdiri, Tarix elmləri doktoru, dosent

İsa Aliyev - İqtisadiyyat İnstitutunun direktoru, İ.e.doktoru.

Tofiq Yusif - şair, publisist, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Mətbuat Şurasının üzvü, "Qızıl Qələm" və "Məmməd Araz" mükafatları laureatı.

Zakir Şəhriyaz - şair, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin üzvü, "Qızıl Qələm" və "Ustad sənətkar" mükafatları laureatı.

Maşallah Abdullayev — Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

Alim Dərələyəzli (d.18 may, 1953, Gəncə) - şair.

Barat Rza oğlu Nuriyev - riyaziyyat e.d., professor, 1985 Ümumittifaq Lenin Komsomolu Mükafatı laureatı.

(Vüqar Əsgərov) - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyasının böyük redaktoru, Qızıl Qələm mükafatı laureatı. (Əsərləri: Azərbaycanın Milli Qəhrəmanları (2005, yenidən işlənmiş variantda 2010, Bir Ovuc Torpaqdır Yarama Məlhəm 2011, Sinəmdə Yurd Dağı Var 2012)

"Diplomat"ın arxivindən

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

XVI əsrin 1523-1532-ci illərində Bidlis əmiri Şərəf xan bir xeyriyyə binası tikdirərək, onu öz adı ilə «Şərəfnamə» adlandırmışdı. «Şərəfnamə»dəki məlumata əsasən o, həmin xeyriyyəni maddi cəhətdən təmin etmək üçün bir sıra yaxşı binalarını, münbit torpaqlarını və kəndlərini həmişəlik olaraq ona vəqf etmiş və nəzarətçilər (qəyyum) (Tolit) qoymuşdu (76, 437).

Vəqf mülklərindən alınan vergilər vəqf sahibinin vəsiyyəti əsasında ruhanilərin vasitəsilə dini müəssisələrə xərc edilirdi. Buna görə də onun əsas hissəsini ruhanilər mənimsəyirdilər. İslam qanununa görə satılması və bağışlanması qadağan olan əsas vəqf mülklərini, bəzi hallarda ruhanilər iqtə torpaqlarına çevirirdilər. Beləliklə də ruhanilərdən ibarət yeni feodallar sinfi meydana çıxırdı.

XVI əsrin əvvəllərindən başlayaraq, dini (şiə və sünni) cərəyinlərindən istifadə edən ruhanilər, vəqf mülklərinin gəliri vasitəsilə ən varlı feodallara çevrilərək, hökmdarların mənəvi dayağı oldular.

Mülk xas. Kürdüstanın birinci dəfə bölüşdürülməsindən (1514-cü ildən) sonra kürd əmirliklərində mülk xas adına təsadüf olunur ki, o da osmanlılar Kürdüstanı işğal etdikdən sonra əmələ gəlmişdir.

«Şərəfnamə»də qeyd edildiyinə görə, sultan məmurlarının öldürülməsində təqsirkar olan Süleymani əmirliyinin başçısı Şahvələd bəyin torpağı zəbt edilmiş və sultanın mülkü xassına qatılmışdı (76, 267).

Bu torpaqlardan əldə edilən gəlir sultan xəzinəsinə gedib onun xüsusi ehtiyacına xərclənirdi. Ümumiyyətlə. Mülk xas şahların və sultanların sülaləsinə məxsus olan elə bir mülkiyyət forması idi ki, onu hətta icarəyə də vermək olardı (36, 114).

Camaat torpağı. Bidlis əmirliyində kənd əhalisinin ixtiyarında olan torpaq, meşə sahələri, meyvə ağacları, otlaqlar və sairə camaat torpağı hesab olunurdu (6, 63).

XV-XVI əsrlərdə Bidlis və ona tabe olan rayonlarda bu kimi camaat torpağına çox təsadüf olunurdu. Əxlat rayonunda bağçılıq, meyvəçilik, üzümçülük və arıçılıq da xüsusi yer tuturdu. Onun meyvə növləri haqqında Bidlisi yazır: «Əxlat alması, armudu və əriyi təkcə Kürdüstanda deyil, Azərbaycan və Ermənistan ölkələrində belə, şöhrət qazanmışdır» (76, 251).

Bidlis əmirliyinin Muş və Xnos rayonları yaxşı otlaqlara malik olduğu üçün burada maldarlıq çox inkişaf edirdi. Bidlis Xnos yaylaqları haqqında yazırdı: «Mənim babalarım zamanında kürdlər bu yaylaqlarda mal-qara saxlayaraq böyük mənfəət əldə edirdilər» (76, 355). Xnos nahiyəsində o dövr üçün əhəmiyyətli olan yaxşı ərəb atları da yetişdirilirdi. Bütün bunlardan aydın olur ki, XV-XVI əsrlərdə Kürdüstanda və o cümlədən Bidlis əmirliyində mövcud olan müxtəlif mülkiyyət formaları ilə yanaşı, köçəri kənd əhalisinə xas olan camaat torpaq forması da var idi. Bəzi tədqiqatçıların fikrincə, XII-XIV əsrlərdən sonra artıq camaat torpağı mövcud olmamışdır. Bizə görə köçəri həyat şəraiti davam etdiyi ölkələrdə həmin torpaq forması hətta XVIII-XIX əsrlərdə belə, mövcud olmuşdur.

Nəzərdən keçirdiyimiz dövrdə Kürdüstan əmirliklərində mövcud olan timar, sancaq⁵⁴ və ocaqlıq adlanan torpaq formaları da «Şərəfnamə»də qeyd edilirdi, lakin müəllif onlar haqqında ətraflı bəhs etməmişdir.

Kürdüstan və eləcə də Bidlis əmirliyində qoyunçuluq ən yaxşı gəlir mənbələrindən biri idi. Bu gəlir mənbələrindən əvvəllər kürd, sonralar isə osmanlı zadəganları istifadə edirdilər.

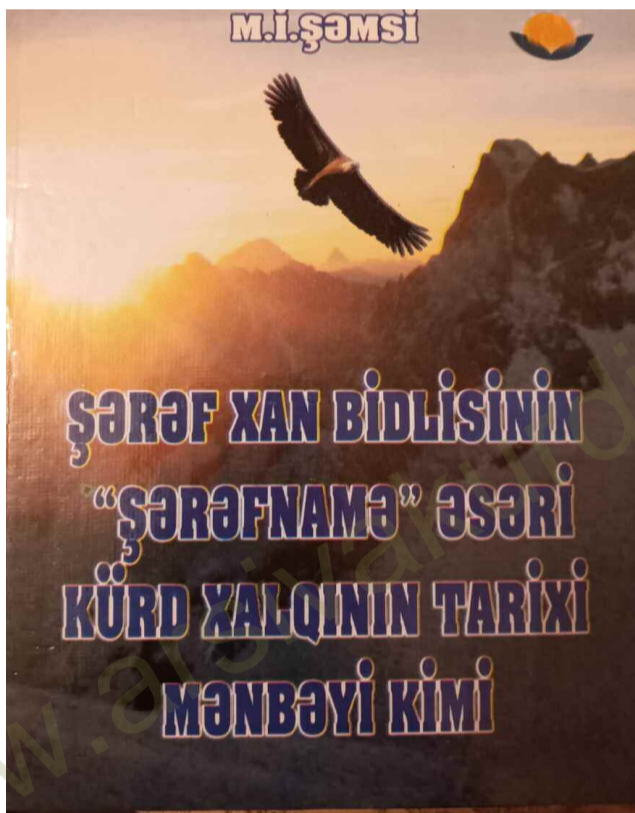
Biz Kürdüstan tarixini tədqiq edərkən əsərinə istinad etdiyimiz Bidlisinin «Şərəfnamə» kitabında bir çox kürd zadəganlarının qoyunçuluq və maldarlıq vasitəsilə böyük sərvət sahibləri olduğunu görürük: «Şərəfnamə» də deyilir ki, Cəzirə hökmdarı əmir Məhəmmədin 12 min sağmal qoyunu... yüz min toyuğu var idi (76, 129). Bidlisi yazır ki: «Onun, əmtə və əmlakından başqa, xəzinəsində iki yüz min Osmanlı altunu (qızıl pul) mövcud idi» (76, 131). Başqa bir yerdə göstərilir ki, Palo əmiri Cəmsid bəyin 10 mindən artıq sağmal qoyunu var idi. O, hər il öz sürüsündən 3 min erkək keçini satış üçün Hələb şəhərinə göndərirdi. Bidlisi qeyd edir ki, o, həmin keçilərin boyunda 3 min dəst at nalını⁵⁵ da Hələbə göndərmişdi (76, 186). Müəllif həmin nalların ümumi çəkisininin 40 dəvə

yükü olduğunu qeyd edir.

Bizə görə Bidlisi burada bir qədər ifratçılığa yol vermişdir. Çünki o zaman Kürdüstanda qara metaldan istifadə etmək hələ o dərəcədə inkişaf etməmişdir ki, təkcə bir əmir başqa ölkəyə ildə 40 dəvə yükü nal ixrac edə bilsin. Digər tərəfdən isə Kürdüstan maldarlıq və əkinçilik ölkəsi olduğu üçün orada nala ehtiyac digər ölkələrdən daha artıq idi. Buna görə də, biz müəllifin bu fikri ilə razılaşa bilmərik.

Beləliklə, kürd zəhmətkeşlərinin əməyi əvvəllərdə öz zadəganlarını, lakin XVI əsrin əvvəllərindən etibarən Osmanlı zadəganlarını varlandırmağa tərəf yönəldildi. Osmanlı hökumətinin zəhmətkeşlər üzərindəki istismarı qat-qat artırdı. «Şərəfnamə»də göstərilir ki, Mahdəşt əmiri İlqas Osmanlı məmurlarına və Bağdad bəylərbəyisinə itaət edərək, Bağdad xəzinəsinə hər il 40 minə qədər mal-qara verməyi öhdəsinə götürmüşdü (76, 320).

Şübhəsiz ki, bu kimi ağır öhdəliklər ölkənin sərvətini

tükəndirib zəhmətkeşlərin maddi həyat şəraitini çətinləşdirirdi. Osmanlı hökuməti kürd əmirliklərinin hətta yeraltı sərvət mənbələrinə də sahib olmuşdu. «Şərəfnamə» də deyilir ki, onlar Xnos nahiyəsində çıxan ağ və qırmızı duzdan hər il 400 min axca məbləğində gəlir əldə edirdilər (76, 355).

XVI əsrin axırlarında Osmanlı məmurları Xnos nahiyəsində balığı bol olan bir gölü dövlət xeyrinə icarəyə vermişdilər. Bidlisi yazır ki, lakin həmin ildə göldən balıq çıxmadı (76, 356).

Beləliklə, başqa kürd əmirlikləri kimi, Bidlis əmirliyinin də Osmanlı himayəsinə keçməsi onun iqtisadi inkişafını ləngidirdi və kürd xalqı üzərində ağır vergi formalarının tətbiq olunmasına səbəb olurdu.

Vergi formaları. Bidlisi öz əsərində nə Bidlis əmirliyində, nə də Kürdüstanın digər məntəqələrində kəndlilər üzərindəki müxtəlif mükəlləfiyyət və vergi formalarından, onun ölçüsü və miqdarından ətraflı surətdə bəhs etməmişdir. Lakin, o, Bidlis və başqa kürd əmirliklərində tətbiq olunan bir neçə vergi forması və onun ölçüsü haqqında az da olsa məlumat vermişdir ki, biz onu Uzun Həsənin vergi qanunnaməsində görə bilərik. Buradan da belə bir nəticə çıxartmaq olar ki, İraq, Fars, Azərbaycan və Osmanlı torpağında tərtib olunan vergi qanunu Kürdüstanda da həyata keçirilmişdir.

Mənbələrdəki məlumata əsasən Ağqoyunlu hakimiyyətinin ilk vaxtlarından: yəni 1470-1477-ci illərdə Uzun Həsən qanunnaməsi hazırlanmışdır (64, 44).

Təkcə 1498-ci ildə Əkil kürd əmiri İsfəndiyar bəyə verilən suyurqal fərmanında 31-ə qədər müxtəlif vergi mükəlləfiyyətinin adı qeyd edilmişdir.

Xüsusilə 1943-cü ildə İstanbulda nəşr edilən Ömər Lütfi Barkaninin «XV-XVI əsrlərdə Osmanlı imperatorluğunda əkinçilik iqtisadiyyatının hüququ və mali əsasları» (130) adlı əsərində 1540-cı ildə Diyarbəkirkə haqqında

verilən qanunun əvvəlində yazılırdı:

(Tərcüməsi: Diyarbəkirkə vilayətinin qanunnaməsinin təfsilatı Həsən padşahın qanunu əsasında müəyyən edilmişdir).

Beləliklə, XV əsrin III rübündən etibarən Kürdüstan ərazisində hökmdarlıq edən Ağqoyunlu hökumətinin verdiyi hər cür qanunların həmin ərazidə tətbiq edilməsinə heç bir şübhə yeri qalmır. Söz yoxdur ki, 29 il Ağqoyunlulara tabe olan Bidlis əmirliyində də həmin qanunlar həyata keçirilmişdir.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, Çaldıran müharibəsindən sonra Osmanlı hökumətinin kürd əmirliklərindən aldığı vergilər Diyarbəkirkə xəzinəsinə toplanırdı. Ona görə də həmin qanunnamənin (Diyarbəkirkə haqqında verilən vergi qanunnaməsinə) bütün kürd əmirliklərində tətbiq edilməsini qeyd etmək olar.

Uzun Həsən qanunnaməsindəki bir sıra vergilərin forma və ölçü sovet tədqiqatçıları tərəfindən tədqiq edilmiş və onun elmi izahı verilmişdir (25, 190-193; 33, 39-49).

Bidlisi həmin qanunnaməni həm keçmiş, həm də öz dövrü ilə müqayisə edərək yazır: Həsən bəy ədavətli padşah idi. O, rəiyyətdən mal (vergi mükəlləfiyyəti – Ş. M.) alınmasında elə bir qanun qoymuşdu ki, hal-hazırda da İraq, Fars və Azərbaycan şahları o qanunu tətbiq edirlər (78, 120).

«Şərəfnamə»nin müəllifi Həsən bəyi ədalətli qeyd edərək, onun qanunnaməsini ona görə bəyənir ki, XVI əsrdən etibarən Osmanlı dövləti tərəfindən Kürdüstanda daha ağır vergi mükəlləfiyyətləri tətbiq edilirdi. Məhz buna görə də Uzun Həsən qanunnaməsinin tətbiq edildiyi ölkələrdən bəhs edən Bidlisi, həmin ölkələr sırasında Kürdüstan adını qeyd etməmişdir. Osmanlı sultanlarının kürd xalqına qarşı mənfi siyasətlərini açıq surətdə qeyd etməyən müəllif, onların ağır vergi mükəlləfiyyətlərini lazımı qədər göstərməmişdir. O, yalnız həmin vergiləri müqayisəli şəkildə verməklə kifayətlənmişdir.

Bidlis əmirliyində tətbiq edilən vergilər aşağıdakılardan ibarətdir, tamğa, xərac, cizyə, dini və ənənəvi vergilər, yaylaq vergisi, çışlaq vergisi və s.

T a m ğ a. Sənətkarların istehsal etdiyi malın bazarda satılan zaman tacirlərdən və alverçilərdən alınan vergiyə deyilirdi. (18, 117-118), bu vergi bilavasitə istehsalçılardan deyil, satıcılardan alınır. Lakin verginin miqdarı və ölçüsünü əmtənin keyfiyyəti müəyyən edirdi. Yaxşı naxışla toxunan xalça və sairədən çoxlu tamğa vergisi alınır. Bu hal bir tərəfdən sənətkarlığın inkişafına mane olur, digər tərəfdən isə istehsalçıların vəziyyətini ağırlaşdırırdı. Çünki alverçilər vergi mükəlləfiyyətini nəzərə alaraq, xırda istehsalçıların mallarını daha ucuz alırdılar və onun keyfiyyətinə fikir vermirdilər.

XV-XVI əsrlərdə Kürdüstanın sənətkarlar yaşayan şəhərlərinin əsas gəlir mənbəyini tamğa vergisi təşkil edirdi. Buna görə də kürd əmirliklərini istila edən hökmdarlar, onun tamğa vergisini almaqla kifayətlənirdilər. Bidlisi yazır ki, Əmir Teymur Heqari əmiri İzzəddin Şirin hökmdarlığını bir fərmanla qəbul etdi və bu vilayətin tamğa vergisi Əmir Teymura verilməli oldu (76, 91).

Xərac. Xərac əsasən torpaq vergisidir (224, 262; 36, 119). Əkin torpağına malik olan müsəlman və qeyri-müsəlmanlar bu vergi mükəlləfiyyətini ödəməli olurdular (6, 210). Bidlisinin yazdığına görə XVI əsrin ortalarında Osmanlı məmurları Muş nahiyəsində yaşayan qeyri-müsəlmanlardan yenə də xərac vergisi alırdılar (76, 354). Qunabadi isə xərac vergisinin asılı Bidlis əmirliyinin öz müstəqilliyini saxlamaq üçün verdiyi vergi mənasında qeyd etmişdir (113, 294).

Beləliklə, aydın olur ki, XV-XVI əsrlərdə xərac vergisi Bidlis əmirliyində yenə də mövcud olmuşdur.

C i z y ə. Cizyə vergisi ərəblərin islam dinini yaydıqları zamandan (VII əsrdən) başlanmışdır (36, 125). Yəni ərəblər müsəlman dinini qəbul etməyənlərdən cizyə adı ilə adam başına görə vergi alırdılar.

«Şərəfnamə»dəki məlumata görə XVI əsrdə Bidlis əmirliyində yaşayan qeyri-müsəlmanlardan hər il adam başına 70 Osmanlı axçası hesabı ilə cizyə alınır (76, 354).

Əhməd Rasim yazır ki, cizyə xristianlardan alınan verginin dini və rəsmi adıdır (53, 463).

Xalqımızın dəyərli oğlu, Laçınılmızın sevimlisi Məhəbbət Kazımovun vəfatından 9 il ötdü

LAÇINIM DEYƏN DİLİMİZİN BİRİ DƏ SUSDU!!!

Torpaq, yurd oğulları ilə boy atır böyüyür, elə oğulları ilə də birlikdə kiçilir, əzilir, asılır, əsr düşür, gül-lələdir.

Laçının, Kəlbəcərin-ümmilikdə Qarabağın işğalından sonra onlarla oğul və qızlarımız elə bu torpaqlara dönüşsüzlüyün qurbanı oldu, əsri

oldu, şəhidi oldu. İllərin üstünə il gəldikcə o torpaqlarda şaxələnen, qol-budaq atan, ədəbiyyat, musiqi ağacımız qol-qol, budaq-budaq kəsildi. Şamil Əsgəriylə, Ağa Laçınılısı ilə, Məhəbbəti ilə daha adını çəkmədiyim neçə sənətkarın ölmü ilə qol-budaq edildi zavallı yurdumun yurdsuz, didərgin, kimsəsiz övladları.

Hər bir itkisiylə bir boy kiçilən Laçınımız, Qubadlımız, Zəngilanımız, Kəlbəcərimiz və neçə-neçə rayonlarımız Məhəbbətin ölmü ilə yenə bir boy kiçildi, yenə musiqimizin bir şax qolu kəsildi. Sarı Aşıqı, Hüseyn Kürdoğlusunu, Ağa Laçınılısı ilə dədələşən, zirvələşən "Laçınım" elə bu duaların narahat ruhu ilə belə bükülmüşdü. Bu gün isə Məhəbbət itkisi ilə Laçının beli bir az da büküldü. Gəncliyi o yurdlara bağlayan bir mənəvi körpü də od tutub yandı. Laçına, Qarabağa səsləyən nəğmə dilimizin, musiqi dilimizin biri də susdu.

Onunla ilk və son görüşümü heç vaxt unuda bilmirəm. Onu ilk dəfə acı və həsrət dolu "Laçınım"ı ilə tanıdım. O zaman universitetdə oxuyurdum, dəli-dolu, bir qədər də erköyün halım vardı. Bir toy məclisində zalın qulaq batırıcı səsinə qaçaraq foyədə oturub dostlarımla mübahisə edirdim. Birdən qeyri-ixtiyari olaraq hamımız

qalxıb zala keçdik. Bizi ora çəkən ruhi bir gerçəklik idimi, ya elə yurd yangısı, vətən həsrəti idimi bilmədim...

Qapının ağzında heykəl kimi dayanıb Məhəbbətin içdən gələn yangıyla oxuduğu "Laçınım" nəğməsini dinləyirdim. Musiqi bitdi, ama mən, hələ də acı və həsrət dolu, yangılı sehrin əsarətində idim. Doluxmuş, kövrək bir halda yaxınlaşıb, sanki günah etmiş kimi əl uzatdım. Çox qısa bir dialoqumuz oldu. Bu

mənim onunla ilk və son görüşüm idi. Bir daha görüşə bilmədik. Ancaq bu

"Elnən gələn qara günə təsəlli tez tapılar" - deyib bizim atalar. Amma bu itki bir elin-obanın, bir ölkənin itkisi ilə yanaşı fərdlərin qəbul etdiyi, öz baxış bucağına sığdırdığı və öz "mən" gözləri ilə görüb dəyərləndirdiyi, qəbul etdiyi şəxsi dərdi, şəxsi itkisidi. Bir doğmasının, əmisinin, dayısının qardaşının itkisidi.

Hərdən düşünürəm, bəlkə də onu Məhəbbət edən, musiqisi ilə yanaşı o böyük mənəvi dünyası, yüzlərlə müğəniyi olan ekranlarımızda barmaqla sayılan Kişilərdən biri olmasıydı. Heç kimə sir deyil ki, onda sənətdən də yüksəkdə dayanan bir kişi ləyaqəti, cəsarəti vardı.

Ömrünü Azərbaycan musiqisinə həsr edən Məhəbbətə xalq məhəbbəti tükənmədi və bu gündən sonrada tükənməyəcək. Minlərin könüllü olaraq gəldiyi dəfn mərasimində ona olan tükənməz sevginin bir göstəricisi idi. Bu yazını yazanda onun televizyalarımızın birində sonuncu dəfə oxuduğu "Mirzə Hüseyn Seygahın" dinləyirdim. Səsindeki hüzn, ağrı mənə o qədər sirayət etdi ki xeyli lal dayanıb özümü inandırmağa çalışdım ki, bəli o daha aramızda yoxdu.

Bəli, o bir daha yuxularda gördüyü Laçına gedə bilməyəcək. Amma mən əminəm ki o cismən o torpaqlara dönməsədə ruhu indi həsrətiylə alışdığı Laçının qan çilənən səmasında Sarı Aşıq, Ağa Laçınılı, Hüseyn Kürdoğlu kimi sənətkarların, şairlərin, Soltan Bəyin, Xosrov Bəyin, Kamil Nəsimov kimi qəhrəmanların ruhuyla bir məqamdadır...

Ruhumuz o yerlərdə görüşənədək, ey xalqın Məhəbbəti!!!

Yanvarın 27-si 2014-cü ildə Məhəbbət Kazımov haqq dünyasına qovuşduğu gündür. Məhəbbət həmişə xalqımızın qəlbində yaşayıb, yaşayaacaq və heç vaxt unudulmayacaq.

Nofəl Ədalət

LAÇINIM, LAÇINIM, VƏTƏNİM MƏNİM

Bəli, həyat öz axarı ilə davam edir. Kimi tez unudulur, kimi heç unudulmur. Bu gün 27.01.2014-cü ildə haqqın dərgahına qovuşan Məhəbbət Kazımovun vəfatından 9 il ötməsinə baxmayaraq Laçınım, Laçınım vətənim mənim, bu mısralar Məhəbbət Kazımovun heyat fəlsəfesidir hansı ki, bu fəlsəfəni və bu fəlsəfi məktəbi bütün laçınılılar deyil, Azərbaycan vətəndaşları, hətta dogma Laçından didərgin düşərək, Azərbaycanımızın başqa bölgələrində dünyaya göz açmış və Laçını yuxusunda görə bilməyən ovladları, Məhəbbət Kazımovun "LAÇINIM, LAÇINIM, VƏTƏNİM MƏNİM" fəlsəfi mahnısı ilə, məktəbi ilə heç bir müəllimin, heç bir alimin öyrədə bilməyəcəyi bir sevgini, Vətən sevgisini elə ustalıqla, məlahətli səsi ilə həznlə, qüssə ilə, kədərlə kükrəyərək anlatmışdır ki, Məhəbbəti dinləyən, o dərsə qulaq asan bütün auditoriyaya Vətən sevgisini elə aşılarmışdır ki, Vətən sevgisi anlamını heç vaxt unutmadan Laçını elə tanıyıblar, elə sevmişlər ki, bəlkə də atalarının, babalarının Laçında keçirdikləri, gördükləri, eşitdikləri qəhrəman kürd xalqının qəhrəman oğulları Qaçaq Nəbidən, Sultan Bəydən, Xosrov Bəydən, babalarının at oynatdıqları oylaqlardan, laçının sıldırım qayalarından, ayaq dəyməz, əl çatmaz qarlı dağlarından danışsalar da Məhəbbət Kazımovun "LAÇINIM, LAÇINIM, VƏTƏNİM MƏNİM" fəlsəfi mahnısı ilə, məktəbi ilə onlara təsir edə bilməzdilər. Məhəbbət Kazımov LAÇINIM, LAÇINIM, LAÇINIM deyə deyə, Laçın həsrəti ilə nalə çəkə-çəkə, inildəyən əvəzsiz səse malik olan, xalqın sevimlisi, gözəl müğənni Məhəbbət Kazımov Vətən-Laçın həsrəti ilə sevelərinin ürəyini ölümü ilə közərdərək dünyasını dəyişdi. Məhəbbət Laçın həsrəti ilə dünyasını dəyişdi, Laçın Məhəbbətsiz qaldı. Bəli, Məhəbbəti sevelər, Məhəbbət Kazımovun "LAÇINIM, LAÇINIM, VƏTƏNİM MƏNİM" fəlsəfi mahnısı ilə, məktəbi ilə qidalananlar, dərs alanlar onun dəfnində iştirak etdilər. O, ölümü ilə də xalqı birleşdirdi. Neçə-neçə küsülülər onun dəfnində barışdılar və Məhəbbətin yoxluğuna birgə fəryad edərək göz yaş tökdülər. Bəli, Məhəbbət Kazımov öz mahnılarının sədaları altında, onu sevelərin çiyində son mənzilə yola salındı. Allah qəni qəni rəhmət etsin, yeri cənnətlik olsun. Yaxınlarının başı sağ olsun, Allah səbr versin. Qoy xalqımız Məhəbbətin dəfn mərasimindəki kimi, umu-küsünü atıb hər zaman birgə olsunlar.

Tahir Süleyman

KÜRD ƏDİBLƏRİ HAQQINDA ARAŞDIRMALAR

Əbdürrəhman Həjarın yaradıcılığına qısa bir baxış

Dünya ədəbiyyatında çox az yaradıcı şəxsiyyət tapılır ki, öz milli psixologiyasını, xalqının yaşayış tərzini əsərlərində əks etdirməsin. Böyük mütəfəkkirlər daim ümumbəşəri ideyalarla yanaşı xalqının sivil, demokratik və azad yaşamasını da diqqət mərkəzində saxlamış və bu istiqamətdə mübarizələrini aparmışlar.

Bu qəbil mütəfəkkirlərdən biri 20-ci yüzildə Şərq ədəbiyyatına meteor kimi daxil olan, milli və azad fikirlərinə görə daim təqib olunan, ömrünü sürgünlərdə yaşayan böyük kürd şairi Əbdürrəhman Şərəfkəndi Həjardır.

Həjar dünyəvi baxışı olan, milli və dünyəvi fikirlərin məğzində dayanan, ondan qaynaqlanan, hər iki baxışı özündə əks etdirən bir sənətkardır. Onun əsərləri nə qədər millidirsə, bir o qədər də dünyəvidir və ya nə qədər dünyəvidirsə, bir o qədər də millidir.

Həjar ömrünü sürgünlərdə, həbslərdə keçirsə də yaradıcılıq istiqamətini dəyişməmiş, daha da cəsarətlə əsərlərini qələmə almış və acı gerçəklikləri söyləmiş, arzularını dilə gətirmişdir. Şairin 1957-ci ildə Suriyada mühacirətdə qələmə aldığı "Mən və bülbül" poemasında söylədiyi aşağıdakı fikirlər onun nə qədər mübariz bir şəxsiyyət olduğunu ortaya qoyur:

**Tikanlı tikəyəm, mənə yeyənin
Gözündən çıxaram açıq-aşkara.
Qanıma susayıb qan eyləyənin,
Bir gün taleyini eylərəm qara.
və yaxud**

**Tülküyə döndərdim pələngi,şiri,
İndi tülkülərmi yeyəcək mənə?**

Artıq bu poemani oxuyanda şairin hansı mübarizə meydanında olduğu göz önündə sərgilənir.

Vətən hər bir sənətkarın dilində müqəddəs bir məkandır. Hər bir sənətkar onu vəsf etməklə, söz gülüstanının min rəg calarından naxış vurub bəzəməklə vətən sevgisini dilə gətirir. Həjarda "Vətənim Kürdüstan" deyərək söyləyir:

**Cahan olsa bir gözəllik ağacı,
Hər diyarın gövdə budaq sanaram.
Bu ağacın başındakı gül tacı
Sənsən, - deyib eşqin ilə yanaram.**

Heç bir rəsmi məktəbdə təhsil almayan, Rza şahın hakimiyyəti illərində İranda qeyri dildə şeir yazmaq qadağan olunduğu bir vaxtda doğma Kürd dilində möhtəşəm əsərlər yaradan Həjar, həmçinin maarifçi ideaları ilə də seçilir. Xatırladım ki, Həjar Ərəb və Fars dillərində mükəmməl bilsə də əsasən Kürd dilində yazıb yaratmışdır.

Həjar elmin, siyasi mübarizənin önəmli olduğunu göstərməklə yanaşı, kortəbii inqilabın deyil, savadlı idarəçiliyin önəmli olduğunu açıq şəkildə göstərirdi. Müəllif "Laylay" adlı mənzuməsində azad yaşamanın yolunu bu cür dəyərləndirir və təbliğ edir:

**İstəmirsən əgər yadlara olasan qul,
Azadlığın yolunu sənə göstərim, oğul.
Günün qara keçsə də, əzizim, get məktəbə.
Təhsilsiz bəşər çətin yetər mətləbə.**

Təhsilsiz insanın bəlalərini öncədən gören, yalnız atası Hacı Molla Məhəmməddən dini təhsil alan Həjar böyük bir pedoqoq, əvəzsiz müəllim olduğu da ortadadır.

Həjar kimi şəxsiyyətlər dünyaya az-az

gəlir ki, onları da zaman doğru anlaya bilmir. Lakin onlar nə qədər əzab içində yaşasalarda öz haqq yollarından dönmürlər.

Milli adət-ənənələri əks etdirən şeirləri, poema və pyesləri bir bədii əsər olmaqla yanaşı fundamental bir tədqiqat əsəridir. Kürd xalqının milli etnoqrafiyası-adət-ənənələri, yaşayış tərzləri, mərasimləri bu əsərlərdə orijinal bir şəkildə

sərgilənir.

Şairin bu qəbil əsərlərini humanitar elmlərin müxtəlif sahələrinə aid etmək olar. Burada, tarix, ədəbiyyat, incəsənət-musiqi və.s. sahələrin bədii ifadəsi içində, elmi tədqiqatı da görürük. Müəllif Şərq və qərb ictimai fikirlərinin müsbət dəyərlərindən də yan keçmir, yaradıcılığında onları da bədii bir dildə ustalıqla əks etdirir. Həjar söz boyası ilə rəsm cızan unikal şəxsiyyətdir. Şərq ədəbiyyatına nəzər yetirsək yallı rəqsini tərənnüm etmədən və onun incəliyini sərgiləyən onlarla sənətkar görə bilərik. Lakin, əminliklə deyə bilərəm ki, bu sənətkarların heç biri yallı rəqsini Həjar qədər incəliklə təsvir edə bilməyib. Azərbaycanda mühacir ömrü yaşamış tədqiqatçı alim Rəhim Qazinin təbirincə desək "Yallı heç bir sənətkar tərəfindən Həjar qədər canlı və incəliklə göstərilməyib"

İnsanı daima öz ağışında saxlayan bir hiss mövcuddur ki, ona hər bir fərd ehtiyac duyur. Bu hiss doğurduğu sevinci də, kədəri də ömrü boyu şirin xatirə kimi qoruyur. Adi insanlardan fərqli olaraq, şairlər bu hissini təzahürünü poeziyaya gətirir və bu sirlə-sehirlə dünyanın möcüzələrini sözün möcüzəli qanadı ilə aca bilir.

Nəzərə alsaq ki, məhəbbət, sevgi adlandırdığımız hiss cinsi-heyvani hissələrdən doğulmur, onun başlıca mayası təmiz və pak niyyətdən doğulub, onda məhəbbət poeziyasının da nurdan və paklıqdan doğulduğunu qəbul etmiş olarıq. Bu baxımdan kürd ədəbiyyatının görkəmli siması olan Həjar poeziyasını insanlıq mayası adlandırmaq olar.

**Gəl yenə çəmənin seyrinə çıxaq,
Gözümüz qəlbimiz danışsın ancaq.
Bizi görən olar - demə, sevgilim.
Dünyada sevilmək sevmək qalacaq.**

Həjarın şeirlərindəki orijinal şairin qəlb dünyasını tam açıqlığı ilə əks etdirir. Şair heç nədən çəkinməyərək sevgilisi qarşısında hər şeyini qurban verməyə

hazır dayanır:

**Ey bədirlənmiş hilal, baxma
yaşın on dördüdü,
Olaram gözlərinə min dəfə
qurban doymaz.**

Şairin lirik şeirlərində bir ağrı, həsrət sezilməkdədir, həsrət günəşi parlamaqdadır. Hər bir şairin qəlbine doğma olan hicran ağrısı, sanki Həjarın yaradıcılığında daha çox qol-qanad açıb. Rübailərinin böyük əksəriyyətində hicran yanğısı qabarıq şəkildə görünməkdədir.

**Üzündən utanar bağların gülü,
Bənövşə dayanır boynu bükülü,
Dilim çox arzular dil busasini,
Fəqət tükənmir hicran nisgili**

**Göz dikdim yollara gözüm göyərdi
Kainat elə bil sükuta daldı,
Üfüqdə bir ulduz titrədi birdən,
Onun da qəlbini min həsrət aldı.**

Həjar sevdiyi qadını ilahiləşdirməsə də, onun qarşısında aciz olduğunu etiraf edir. Şairin bu etirafı acizlikdən deyil, o, böyük bir gözəlliyin vəsfini qəlbimizdə canlandırır.

**Dilim dodağının vəsfində aciz...
və yaxud**

Acizəm yanağın vəsfində aciz...

Şair vəsf etdiyi gözəli sonuncu məqam qədər vəsf edir ki, bundan o yana vəsf etməyin qarşısında acizdir.

Şairin lirik şeirlərindəki bədii bənzətmələrin bir qismi xalq deyimlərindən gəlsə də, bu bənzətmələr Həjar qələmində daha orijinal şəkil alır. Bu da söylənilmiş fikirlərin təkrarı deyil, yeni deyim tərzini kimi ortaya çıxır.

**Duz səpdi yarama, dodağı duzlu,
Yaralı buz istər, ürəyi buzlu.**

Beytin hər iki misrasının birinci tərəfində işlənən "duz səpdi yarama", "Yaralı buz istər" məcazi xalq deyimləri; ikinci tərəfdə işlənilən "dodağı duzlu", "Ürəyi buzlu" məcazları ilə yeni məzmun qazanır. Bu da şairin təxəyyülündən qopan, yeni mənə, məzmun daşıyan kamil misralardır.

Sevgisiz şair sözü, dil açmayan körpəyə bənzər ki, onu nə anlamaq, nə də kimlərəse anlatmaq olur. Məhəbbət lirikası tanrının insana bəxş etdiyi, insan üçün ilahi nemət olan sevginin dilidir.

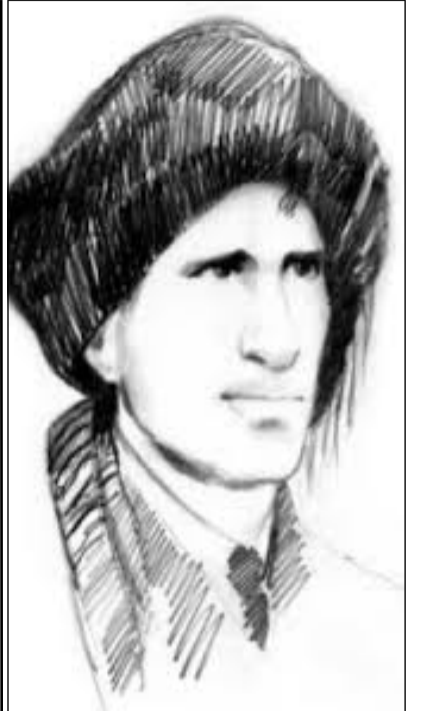
Bunun əzabları nə qədər çox olsa şair ilhamına o qədər işıq salar. Bu səbəbdən ki, Həjar şeiri yenilməzliyi ilə seçilir.

Uzun illər sürgündə, vətəninə uzaq yaşayan şairin ürək dili ilə qələmə aldığı əsərləri hicran ağrısına, onun əzablarına sinə gərir. "Əqidəni edam etmək olmaz" deyən bu bəşəri sənətkar, ölməz söz ustası bəşəriyyətin mayası olan sevginin də edamını mümkün sayır.

**Kirpiyin ləşkerin nizamla gəldi,
Könül qarətine ilhamla gəldi,
Sevindim yarına qəsd eləyirsən
Gözümdən dup-duru bir damla gəldi.**

Səhifəni hazırladı: Nofəl Ədalət

Yunus Rauf Dildari

Çox erkən dünyasını dəyişən, buna baxmayaraq önəmli əsərləri ilə kürd ədəbiyyatında yeri olan Yunus Rauf 20 fevral 1918-ci ildə Şərqi Kürdüstanın Köysancaq şəhərində dünyaya gəlib. İbtidai təhsilini Ronyada, orta məktəbi Həvlərdə bitirən Yunus Rauf Təhsilini Bağdad unversitetinin hüquq fakültəsində davam etdirmişdir.

Unveristetini bitirdikdən sonra İraqın müxtəlif şəhərlərində ixtisası üzrə çalışan Yunus Rauf bu dövrdə kürd ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olur. Hacı Qədri Koyi, Bekəs, Pirmərd, Kurdi və s. kimi önəmli yazarların yaradıcılığını dərinləndirən Yunus Raufun ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olur. Hacı Qədri Koyi, Bekəs, Pirmərd, Kurdi və s. kimi önəmli yazarların yaradıcılığını dərinləndirən Yunus Raufun ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olur. Hacı Qədri Koyi, Bekəs, Pirmərd, Kurdi və s. kimi önəmli yazarların yaradıcılığını dərinləndirən Yunus Raufun ədəbiyyatı ilə yaxından tanış olur.

O dövrdə İraqda başlayan etiraz dalğasına qoşulan Yunus Rauf Dildari "Hiva" partiyasının yaradılmasında yaxından iştirak edir. 1940-cı ildə təhsilini davam etdirən Dildari siyasi fəaliyyətini də genişləndirir.

Qazi Məhəmmədin rəhbərliyi ilə 1946-cı ildə mərkəzi Mahabbat olmaqla elan edilən Kürdüstan Demokratik Respublikasının dövlət himninin müəllifi olması, Dildarını kürd ictimai və siyasi fikrində, eləcə də ümumdünya kürdləri arasında daha sevilən edirdi.

Bu himn hələ də kürdlər arasında ulusal marş olaraq qəbul edilir və hal-hazırda şimali İraq Kürdüstan Muxtariyyətinin rəsmi himnidir.

Ömrünün yarısını kürdlərin azadlıq ideyalarına həsr edən və hər cür mübarizə yolunu sınayan Yunus Rauf Dildari ömrünün bahar çağında 1948-ci ildə 30 yaşında əbədiyyətə qovuşur. Özündən sonra qalan ideyaları və əsərləri, xüsusi ilə haqqında söz açdığımız "Ey rəqib" marşı onun əbədi yaşarlığının əsasını təşkil edir.

QAFQAZDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd etmək lazımdır ki, gürcü mənbələrində göstərilən bu hadisə obyektivliyi ilə fərqlənən Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslində tamamilə başqa tərzdə təsvir edilmişdir. Burada göstərilir ki, 417 (1026/1027) –ci ildə Abxaz çarı Arran ölkəsinə hücum edib Şəmkürü bir neçə gün mühasirə etdi. Fəzl isə böyük bir qoşunla ona qarşı hərəkət edib

Göstərilən əsəri, IX cildi, səh. 153-154). Qeyd etmək lazımdır ki, xəzərlərlə Fəzlin bu müharibəsi haqqında İbn əl-Əsir tərəfindən verilən məlumata başqa mənbələrdə təsadüf edilmir. Fəzlin göstərilən müharibədə on min adam tələfat verməsi haqqında olan xəbəri qəbul etsək, bu hadisənin Şəddadilər dövlətinə çox böyük zərbə olduğunu müəyyən etmək olar. bundan başqa İbn əl-Əsirin

dur ki, Fəzl böyük oğlu Musanı vəliəhd seçmişdi. Görünür, bu və sair səbəblər Əskuyəni atasına qarşı qiyam qaldırmağa məcbur etmişdir. Fəzl oğlu Əskuyənin qiyamını yatırmaq üçün Musanın başçılığı altında Beyləqana qoşun göndərmişdi. Musa Beyləqanda olan qardaşı üzərinə hücum etdiyi zaman 38 gəmi ilə Şirvanda olan ruslar Araz çayı vasitəsilə üzərək bu nahiyəyə gəlmişdilər. Musa ibn

və hərəkət etmək məqsədi güdmüşür. Lakin V. Minorskinin əlavə etdiyi materialdan məlum olur ki, onun fikrincə körpünün tikilməsi əsasən hərbi məqsəd daşıyır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Belə bir fikri M. Altmanın kitabında da görmək olar (M.M. Altman. İstoriçeskiy oçerk qoroda Qyandji. Baku 1949. səh. 23). Qeyd etmək lazımdır ki, XI əsrin əvvəllərində Azərbaycan feodal dövlətləri Rəvvadilər və Şəddadilər arasında bəzən feodalizm dövrünə xas olan çəkişmə mövcud idi. Əsasən Azərbaycan ərazisində yerləşən rəvvadilər Muğana hücum etmişdilər. Bunu Qətran Təbrizinin qəsidələrindən də müəyyən etmək olar (Kəsrəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, II cild, səh. 95). Qətran Təbrizinin şerlərindən aydın olduğu kimi Rəvvadilər sülaləsindən olan Təbriz hakimi Vəhsudan o zaman Azərbaycana gələn oğuzlardan bir dəstəsini Şəddadilərin üzərinə göndərmişdi (M. X. Şərifli. Rəvvadilər dövləti haqqında, Az. SSR EA Tarix İnstitutu əsərləri,

Fəzlun " adlanırdı (Həmdullah Qəzvini. Nüzhet əl-qulub, səh. 84). Fəzlin Arazdan cənuba keçməsi, şübhə yoxdur ki, Rəvvadiləri narahat etməyə bilməzdi. Buna görə də Fəzl müəyyən tədbirlər görməli idi. Arazın cənub tərəfi ilə müntəzəm rabitə yaratmaq üçün Araz üzərindən belə bir körpünün salınmasına ehtiyac var idi. Qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə Azərbaycan ərazisində Araz üzərindən bir neçə yerdə körpü mövcud idi. Fəzlin tikdirdiyi körpü isə güman edildiyinə görə Xudafərin adlanan körpü olmalıdır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 27). Xudafərin körpüsü indi dağılmışsada qalan hissələrindən onun möhkəm tikildiyini və çox mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu görmək olar. (Qeyd etmək lazımdır ki, Araz çayı üzərində iki Xudafərin körpüsü olmuşdur. On beş və on bir aşırımlı körpülər. Yazılı mənbələr on beş aşırımlı Xudafərin körpüsünün VII əsrdə Sasaniilər sülaləsi dövründə tikildiyini göstərir. On bir aşırımlı körpü isə yuxarıda

döyüşə başladı və onu qaçmağa vadar etdi. Baqratın 10. 000-dən artıq əsgərini qırdı, Abxaz hakimi məğlub olub geri qayıtdı. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17.) Gəncə əmiri Fəzl ilə Abxaz çarı III Baqrat arasında baş verən Şəmkür müharibəsi haqqında yuxarıda göstərilən hər iki mənbənin ziddiyyətli məlumatı məsələni obyektiv surətdə aydınlaşdırmaq üçün üçüncü bir mənbənin olmasını tələb edir. Lakin hələlik əlimizdə digər bir mənbə olmadığı üçün bu müharibənin gedişi və nəticəsi haqqında qəti fikir yürütməyi lazım bilmədik. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, hər iki mənbənin ehtiras hissi ilə tərtib edildiyini görmək çox da çətin deyildir. IV Baqratla (1027-1072) Gəncə əmiri Fəzl arasında müharibə olması haqqında yenə də gürcü mənbələrində məlumat verilir. (M. F. Brosse. Histoire de l'Arménie. səh. 316-317) Fəzlin xəzərlər üzərinə hücum etməsi haqqında İbn əl-Əsir 421 (1030)-ci il hadisələri ilə əlaqədar məlumat verir. O yazır ki, Kürd Fəzlun 421 (1030)-ci ildə xəzərlər üzərinə hücum etdi. Onlardan çox adam qırdı, əsir tutdu və böyük miqdarda qənimət aldı. Öz ölkəsinə qayıdanda o çox yavaş gedirdi, xəzərləri tamamilə darmadağın etdiyini düşünərək özünü təhlükəsiz hesab edirdi. Lakin xəzərlər onları təcili olaraq qovub adamlarından və onlara gələn könüllülərdən on mindən artıq öldürərək, topladıqları qənimətləri və müsəlman qoşunlarının mallarını əllərindən alıb geri qayıtdılar. (İbn əl-Əsir.

bu məlumatından aydın olur ki, Şəddadilər dövlətinin qoşunu əsas etibarilə iki hissədən, yeni müntəzəm daimi qvardiyadaan və könüllülərdən ibarət idi. qoşuna bilavasitə şəddadi əmirləri (padşahları) özləri başçılıq edirdilər. Şəddadi dövlətinin hərbi qüvvələri və onların sayı barədə məxəzlərdə məlumat verilmir. Yalnız Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslindən görüldüyü kimi, 1026-cı ildə abxaz çarı Arrana hücum etdiyi zaman Fəzl böyük bir qoşunla onu qarşılayır və onun on mindən artıq əsgərini qırır. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Düşmən hərbi qüvvələrinə on min nəfər tələfat verən bu "böyük qoşun" şübhəsiz ki, miqdarca düşmən qoşunlarından çox olmalıdır. 421 (1030)-ci ildə Fəzlin oğlu Əskuyə atasına qarşı qiyam qaldıraraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. Əskuyə qoşun toplayaraq atasına və qardaşı Musanın əleyhinə çıxmışdı. (Yenə orada) Beyləqan Arran dövlətinin tərkibində idi. Əskuyə buradan atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanı müstəqil etmişdi. 505 (1111/12)-ci ildə Məsud ibn Namdarın topladığı yerli məlumatdan da Beyləqanın bəhs edilən dövrdə Şirvan və Gəncədən asılı olmadığı göstərilir (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Beləliklə güman etmək olar ki, Əskuyə atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. əskuyənin atasına qarşı qiyam qaldıraraq müstəqil olmağa vadar edən səbəblər məlum deyildir. Lakin təkcə bu məlum-

Fəzl ruslarla razılışaraq onları gəmilərdən çıxarıb özünə kömək etmək üçün Beyləqana gətirdi. Onların köməyi ilə Beyləqanı tutdu və qardaşı əskuyəni əsir edərək öldürdü (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Beləliklə, qiyam yatırıldı, Beyləqan yenidən Şəddadilər dövlətinə qaytarıldı. Fəzlin uzun müddətli hakimiyyəti dövründə bir sıra böyük müharibələr və daxili ara müharibəsinin olmasına baxmayaraq, o, ölkənin və dövlətin daxili işləri ilə məşğul olurdu. Fəzl etdiyi müharibələrin əksəriyyətində qələbə çalmışdı. onun dövləti feodal monarxiya tipli dövlət idi. Bu dövlət feodal münasibətlərinin inkişaf etdiyi dövrdə meydana gəlmiş və inkişaf etmişdi. Əldə olan çox az məlumatdan aydın olur ki, Fəzl müharibələrdən və hərbi işlərdən başqa ölkənin iqtisadi məsələlər, xüsusilə ticarət münasibətləri məsələsi ilə də məşğul olurdu. Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərindən görüldüyü kimi, Fəzl 418 (1027/28)-ci ildə Araz çayı üzərində böyük və möhkəm bir körpü tikdirmişdir. Bu körpünü Münəccimbaşını "əsəri-əzim" adlandıraraq onun böyük bir abidə olduğunu göstərir. (Yenə orada.) Araz çayı üzərində belə bir körpünün salınması həqiqətən böyük bir tarixi əhəmiyyətə malik idi. Bu körpünün tikdirilməsini iki nöqtəy-nəzərdən qiymətləndirmək olar. V. Minorski qeyd edir ki, Fəzl Araz çayı üzərində belə bir körpünü tikdirməklə ya ticarət, ya da Azərbaycan torpaqlarına hücum

Bakı 1957, XI cild, səh. 31). Məlum olduğu kimi hələ I Fəzl Arazın cənub sahillərinə çatmışdı. Qaracadağ nahiyəsində təqribən əlliyyə qədər kəndi əhatə edən bir nahiyə "Cilan –

göstərilirdi ki 1027-ci ildə Şəddadi hökmdarı I Fəzl tərəfindən tikilmişdir. -Namiq Həsənov)

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: **Namiq Həsənov**

Qazi Muhammed: "Artık düşmanlarınıza aldanmayın"

Bugün, yakın Kürt tarihinde önemli bir sayfa olan Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin 73.kuruluş yıldönümü.

Qadı Muhammed ve arkadaşları tarafından 22 Ocak 1946'da Doğu Kürdistan'ın Mahabat kentinin Çarçıra meydanında ilan edilen cumhuriyet'in ömrü kısa olsa da, Kürt halkının özgürlük mücadelesine büyük bir ivme kazandırmış, daha sonra ki görkemli mücadelelere zemin teşkil etmiştir.

Mahabat'ı işgal ederek Cumhuriyeti yıkan İran ordusu, 31 Mart 1947 tarihinde İlk Kürt Cumhurbaşkanı Qazi Muhammed'i, başbakan Hacı Baba Şeyh ve savunma bakanı Muhammed Hüseyinhan Seyfi Kadı'yı idam etti.

Kürtler bugün Kürdistan şehitleri günü olarak anmaktadır.

Qazi Muhammed, Kürt cumhuriyetinin bayrağını, cumhuriyetin askeri güçlerinin komutanı Mela Mustafa Barzani'ye teslim etti.

HAK-PAR olarak, Qazi Muhammed ve arkadaşları şahsında, halkımızın haklı ve meşru özgürlük mücadelesinde yaşamlarını feda edenleri bir kez daha rahmetle anıyoruz.

Qazi Muhammed'in vasiyeti

Bağışlayan ve Yüce Allah'ın adıyla / Binavê Xwedayê Dilovan û Mîhrîban.

Ey Kürd halkı!

Değerli kardeşlerim!

Zulüm ve baskı gören halkım!

Ben ömrümün son saatlerini yaşıyorum. Allah aşkına artık birbirinize düşmanlık etmeyin, sırt sırta verin, zorba düşmana ve zalimlere karşı durun. Kendinizi düşmana bedava satmayın.

Kürt halkının düşmanları çoktur, zorba ve acımasızdırlar. Her halkın, ulusun başarı sembolü, birliktir, işbirliği ve dayanışmadır. Birliğini sağlamayan, uyumu olmayan her halk, her zaman düşmanın baskısına maruz kalır, ezilir. Kürtlerin, yeryüzünde yaşayan öteki halklardan eksik bir yanı yoktur. Hatta siz yığılmanızla, fedakârlığınızla, baskıdan kurtulan halklardan daha ileridesiniz. Düşman, işinin gerektiği kadarıyla sizi ister ve işi bittikten sonra size hiç acımaz, sizi hiç affetmez. Düşmanlarının baskısından kurtulan halklar da sizin gibiydiler, ama onlar kurtuluş için birliklerini sağlamışlardı. Yeryüzündeki tüm halklar gibi artık siz de ezilmeyin. Birlik olursanız, birbirinizi kıskanmazsanız, kendinizi düşmana satmazsanız, siz de kurtulursunuz.

Kardeşlerim,

Artık düşmanlarınıza aldanmayın, Kürtlerin düşmanları hangi ulustan ve guruptan

olurlarsa olsunlar, düşmanlarımızdırlar, merhametsizdirler, vicdansızdırlar, size acımazlar. Sizi birbirinize kırdırırlar, yalan dolanlarla, para-pulla sizi karşı karşıya getirirler. Kürt halkının düşmanları içinde en zalimi, en mel'unu, en Tanrı tanımazı, en acımasızı Acem (İran)'dır. (İran) Kürtlere yönelik her türlü suç işlemekten geri kalmaz, tüm tarihi boyunca Kürtlere düşman olmuş, kin gütmüştür, gütmektedir. İsmail Ağa'yı (Simko), kardeşi Cevher Ağa'yı, Mengur'lu Hamza Ağa'yı ve daha nicelerini, Kuran'a yemin ederek kandırdılar, kalleşçe öldürdüler. Onlar, Acemlerin kendilerine iyi davranılacağına dair Kuran üzerine ettiği yemine

ve Acemlerin söz vererek, hileyle kandırıp yakaladığı, öldürdüğü büyüklerimizi çok düşündüm. Onlar her zaman aklımdaydılar ve ben hiç bir zaman Acemlere güvenmedim. Ama onlar buraya (Mahabad) dönmeden önce, yolladıkları mektuplarla, elçi olarak gönderdiği ünlü Kürt ve Farslarla, Acem devletinin, Şah'ın kendisinin kötü amaçları olmadığına, Kürdistan'da bir tek damla kan akıtmayacaklarına dair söz verdiler. Onların verdikleri sözün neticesini şimdi siz kendi gözlemlerinizle görüyorsunuz. Eğer aşiret reislerinin ihaneti olmasaydı, onlar kendilerini Acem hükümetine satmasaydılar, bunlar da bizim ve Cumhuriyetimizin başına gelmezdi.

resülü, halkım ve vatanın huzuruna yüz aklıyla çıkacak bir ölümü istedim. Bu, benim için bir zaferdir.

Sevdiklerim,

Kürdistan tüm Kürtlerin evidir. Her evde, ev sakinlerine bildikleri iş verilir. Artık ötekilerin kıskanma hakkı yoktur. Kürdistan da böylesi bir evdir. Eğer siz birisinin bu evde çalışabileceğini biliyorsanız, bırakın çalışsın.

Onun işine taş koymak olmaz artık. Sizden birisinin omuzlarında büyük sorumluluklar olmasından, yerine getireceği, sorumluluk duyacağı bilinenlerin payına büyük işler düşmesinden ve onun da bu işleri yapmasından üzüntü duymak olmaz. Emin ol ki Kürt kardeşin kindar düşmandan

inanın, iman edin, dini vecibeleri yerine getirmede güçlü olun.

2- Aranızdaki birlik ve uyumu koruyun, birbirinize kötülük yapmayın, özellikle sorumluluk ve hizmet alanında tamahkar olmayın.

3- Düşmanın sizi aldatması için, eğitim seviyenizi yükseltin.

4- Düşmana özellikle Aceme inanmayın. Çünkü Acem birkaç açıdan sizin düşmanınızdır. Dininizin, ülkenizin, halkınızın düşmanıdır. Tarih ispat etmiştir ki Kürtler aleyhine sürekli bahane aramıştır. En küçük suçlarda dahi Kürtleri öldürüyorlar, Kürtlere karşı her türlü suç işlemekten geri kalmıyorlar.

5- Bu dünyada, birkaç günlük ve önemsiz bir yaşam uğruna kendinizi düşmana satmayın, çünkü düşman düşmandır, düşmana güvenilmez.

6- Birbirinize, siyasi, maddi, manevi ve namus alanlarında ihanet etmeyin. Çünkü hain, Allah'ın, insanların huzurunda suçludur, ihanet döner haini vurur.

7- Eğer sizden birisi, ihanet etmeden işini yapıyorsa, kendisine yardımcı olun, kıskançlık ve tamah için kendisine karşı durmayın, ya da Allah göstermesin onun hakkında yabancıların ajanı olmayın.

8- Bu vasiyetimde cami, hastane ve okullar hakkında yazdıklarımın yerine getirilmesini talep edin, bunlardan yararlanın.

9- Diğer halklar gibi baskı ve zulümden kurtulmak için mücadele etmekten geri durmayın. Dünya malı önemli değildir. Eğer vatanınız varsa, özgür ve serbestseniz, o zaman her şeyiniz var demektir, malınız, mülkünüz, devletiniz, ülkeniz, saygınlığınız da olacaktır.

10- Allah'a olan can borcu dışında, kimseye borcum olduğunu zannetmiyorum. Ama eğer az ya da çok, borçlu olduğum birisi çıkarsa, ben geriye çok mal-mülk bıraktım, gidip varislerimden borcunu istesin.

Birbirinizi tutmadığınız müddetçe başarılı olamazsınız. Birbirinize zulüm etmeyin. Çünkü Allah zalimleri çok erken yok eder. Zulüm ortadan kalkacak, bu Allah'ın sözüdür, Allah zalimden intikam alır.

Bu sözleri kulağınıza küpe edeceğinizi umud ediyorum. Allah sizi düşmanlarınız karşısında zafere ulaştırsın.

Sadi'nin buyurduğu gibi:
Amacımız nasihat, yaptık.
Sizi Allah'a havale ettik,
gidiyoruz.

Halkın ve vatanının hizmetçisi Qazî Mihemed.

Hak ve Özgürlükler Partisi
HAK-PAR Basın Bürosu

safça inandılar. Bugüne kadar olan tarih boyunca hiç kimse, Acemlerin sözlerine sadık kaldıklarını, Kürtlere verdikleri sözü tutup vaatlerini yerine getirdiklerini görmemiştir. Küçük bir kardeşiniz olarak size diyorum ki, Allah aşkına, birbirinizi tutun, birbirinize destek olun. Emin olun ki, eğer Acem size bal veriyorsa mutlaka içine zehir katmıştır. Acemlerin yalan vaatlerine, sözlerine kanmayın, eğer Kurana bin kez el basıp söz verse de amacı sizi kandırmaktır, hile yapmaktır. Ben ömrümün son saatlerini yaşıyorum. Diyorum ki size doğru yolu göstermek için elimden gelen her şeyi yaptım, canla başla mücadele ettim, bu uğurda gevşek davranmadım. Şimdi de size diyorum ki artık Acemlere inanmayın, onların Kuran'a el basarak verdikleri söze inanmayın. Size nasihat ediyorum ki yüce Allah aşkına vaatlere artık kanmayın. Çünkü onlar ne Allah'ı tanıyorlar, ne peygambere, ne kıyamet gününe, ne Allah huzurunda hesap vermeye inanıyorlar. Onların nezdinde, Müslümanda olsanız, Kürt olduğunuz için suçlusunuz, onların düşmanısınız, malınız onlara helaldir.

Benim verdiğim söz "Sizi kötü kalpli düşmanın eline bırakıp gitme" değildi. Ben geçmişimizi

Sizlere nasihatim, vasiyetim odur ki; çocuklarınızı okutun. Eğitim dışında, bizim diğer halklardan hiç bir eksikimiz yoktur. Halklar kervanından kopmamak için okuyun, okumak düşmana karşı en etkili silahtır.

Emin olun, bilin ki, eğer uyunuz, birliğiniz, eğitiminiz iyiyse, düşmana karşı zafer kazanırsınız. Benim, kardeşimin ve amcaoğullarımın öldürülmesi, gözünüzü korkutmasın. Amaçlarımıza ulaşana kadar daha bizim gibi birçok kişi, bu yolda öleceklerdir. Eminim ki bizden sonra da başka kişiler riyakârca aldatılarak ortadan kaldırılacaktır.

Eminim ki bizden sonra birçok kişi, bizden yetenekli ve bilinçli de olsalar, Acemlerin kurduğu tuzağa düşecekler. Ama umut ederim ki bizim ölmemiz, bağıryanık Kürtlere, ibret olur, ders alırlar.

Size bir diğer vasiyetim de şudur: Halkın mutluluğunu, iyiliğini isteyin. Halk sizin yardımcınız olursa, eminim ki siz de Allah'ın yardımıyla başarıya ulaşacaksınız. "Sen niye başarıya ulaşamadın" diyebilirsiniz. Cevap olarak diyorum ki, "Vallahi ben başarılı oldum. Ben halkın ve vatanın uğruna malımı, canımı veriyorum. Bundan daha büyük bir başarı, nimet olur mu?" İnanın ki ben her zaman Allah'ın, onun

daha iyidir. Eğer omuzlarımda büyük sorumluluk olmasaydı, ben bugün darağacı altında olmayacaktım. Birbirinize karşı tamahkar olmayın. Bizim emirlerimizi yerine getirmeyenler, sadece emirleri yerine getirmemekle kalmıyorlardı, bize tam bir düşman gibi davranıyorlardı. Şimdi onlar çocukları arasında ve derin uykudalar. Biz kendimizi halkın hizmetçisi olarak gördüğümüz için, halka hizmet ettiğimiz için darağacının altındayız ve ben son saatlerimi vasiyetimi yazarak geçiriyorum. Eğer omuzlarımda büyük bir sorumluluk olmasaydı, ben de çocuklarımda arasında, derin uykuda olurdum. Oysa ben şu anda ölümünden sonra yapmanız gerekenler konusunda nasihatlerimi yazıyorum. Ve eminim ki eğer sizden biri benim sorumluluğumu almış olsaydı, şimdi o darağacı altında olacaktı. Allah'ın rızasını almak için, halkının hizmetkârı olan bir Kürt olarak, omuzlarımdaki sorumluluk gereği aşağıdaki nasihatleri ediyorum. Umud ederim ki, şu andan itibaren dersler çıkarır, nasihatlerime uyarınız, Allah'ın yardımıyla düşmana karşı zafer kazanırsınız.

1- Allah'a, peygambere (Allah'ın selamı üstüne olsun) ve Allah'ın yanında olan her şeye

İDRİS BARZANÎ DİLÊ ME DE ZINDÎ YE

İdris Barzanî di 36emîn salvegera wefata xwe de tê bibîranîn

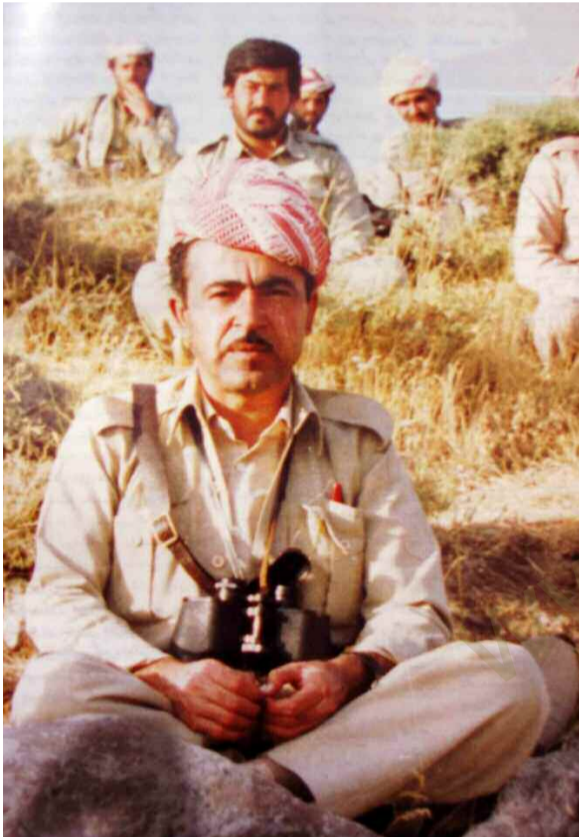
Di ser wefata İdris Barzanî de ku bi tîpên zêrîn navê xwe di dîroka têkoşîna Kurdistanê de tomar kir, 36 sal derbas bûn.

İdris Barzanî di Adara 1944an de wek kurê mezin ê Mela Mistefa Barzanî ji dayîk bûye. Di 2 saliya xwe de tevî bavê xwe ji bo avakirina Komara Kurdistanê ya Mehabadê koçî Rojhilatê Kurdistanê (Rojhilat) dike.

Barzanî di sala 1947an de bi hilweşîna Komara Kurdistanê li Mehabadê çû Yekîtiya Sovyetê. Piştî ku İdris Barzanî li Bexdayê dest bi xwendina xwe kir, di sala 1958an de piştî vegera Mela Mistefa Barzanî derbasî Başûrê Kurdistanê bû.

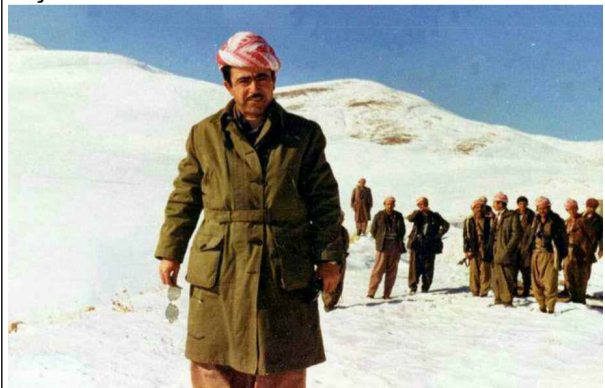
"Wî bi rola xwe di şerê Hindirenê de nav û deng çêkir"

İdris Barzanî, yek ji kesayetên bibandor ê

Şoreşa Îlonê ku di sala 1961ê de dest pê kir, bi taybetî bi rola xwe di şerê Hindirênê de navdar bû. Barzanî piştî ku şoreş bi lihevkerina serkirdayetiya Kurdistanê bi rejîma Baas re tamam bû, hewlên cidî ji bo yekrêziya Kurdan da.

İdris Barzanî di 31ê Çileyä 1987an de li gundê Sîlvana yê Urmiyê koça dawî kir û li goristana bajarê Şino ya Rojhilat li kêleka bavê xwe hat veşartin.

Cenazeyên İdris Barzanî û Mele Mistefa piştî serhildana 1991'ê anîn Başûrê Kurdistanê û li gundê Barzan ê Duhokê hatin definkirin.

Îro 36 sal bi ser wefata İdris Barzanî re derbas bûn. Têkoşîn û dilsoziya wî ya ji bo doza Kurdistanê hê jî di hişê me de maye. **PeyamaKurd**

İdris Mustafa Bərzaninin həyatı və yaşam tarixi

İdris Bərzanî 36 il əvvəl vəfat edib Kürdüstan xalqının azadlıq mübarizəsi tarixinə adını qızıl hərflərlə yazan İdris Mustafa Bərzanî vefatının 36-cı ildönümündə anılır.

Çərşənbə axşamı 31.01.2023 - 11:46

İdris Bərzanî 36 il əvvəl vəfat edib

Kürdüstan xalqının azadlıq mübarizəsinin əfsanəvi Qəhrəmanı İdris Bərzaninin vəfatından 36 il keçir.

Prezident Məsud Bərzanî "Bərzanî və Kürd Azadlıq Hərəkatı" kitabında "Kak İdris böyük şəxsiyyət idi. Onun böyüklüyü idrak və yetkinliyində idi, bu xüsusiyyətlər onu

İdris Bərzanî inqilab prosesində böyük uğur qazandı.

dəfə olaraq KDP Mərkəzi Komitəsinin üzvü oldu.

İdris Bərzanî milli azadlıq hərəkatları tarixində sülhsevər və barışdırıcı şəxsiyyəti ilə ön plana çıxıb və bu cəhəti ilə yadda qalıb. İdris Bərzanî təkə silahlı mübarizədə deyil, siyasi arenada da özünü mümkün qədər hiss etdirən bir insan idi. O, İraq və Kürdüstanın siyasi səhnələrində sağlam düşüncəsi ilə seçilirdi.

1979-cu ildə bölgə böyük dəyişikliklərə hamilə idi. İranda şah rejimi devrildi və İslam Respublikasının əsasları qoyulduğu bir vaxtda İraqdakı Bəaşçilər hökumət üzərində öz

daha sadələvə insan etdi".

1944-cü ilin mart ayında Bərzan bölgəsində doğulan İdris Bərzanî 2 yaşında iken atası Mələ Mustafa Bərzanî Kürdüstan Respublikasının qurulmasında iştirak etmək üçün Mahabada gedib.

6 yaşında Kərbəlada təhsil həyatına başlayan İdris Bərzanî 1958-ci ildə İraq Krallığının süqutundan sonra Əbdülkərim Kasımın rəhbərliyi ilə respublika elan edilənə qədər atasını görməyib. Mələ Mustafa Bərzanî İraqda dəyişən şərtlərlə əlaqədar Sovet İttifaqından Bağdada dönəndə uşaqlığını İraqın cənubunda sürgündə keçirən İdris

Bərzanî atasına qovuşdu.

Kürdüstan Demokratik Partiyasının (KDP) arxivinə görə, Mələ Mustafa Bərzaninin sovetlərdən qayıtmasından və 1961-ci ildə Sentyabr İnqilabının başlamasından sonra İdris Bərzanî inqilabi xəttə qoşulan ilk peşmərgə olub və silahını götürərək orduya qoşulub.

Peşmərgənin ön cəbhədə uğur qazandığı inqilab dastanı. .

1966-cı ilin may ayında başlayan Hindiren dağı dastanı peşmərgə qüvvələrinin İraq ordusunun alay və batalyonlarına qarşı böyük uğur qazandığı inqilablardan biridir.

9 illik Peşmərgə və Sentyabr İnqilabında iştirakından sonra İdris Bərzanî 1970-ci ilin iyununda KDP-nin 8-ci qurultayında ilk

təsirlərini artırırdılar. İraq rejimi böyük bir müharibənin gəldiyini bildiyi üçün ehtiyat tədbirləri görərək kürdlərə təzyiqlərini də artırdı.

İran-İraq müharibəsinin başlaması ilə İdris Bərzaninin İraq rejiminin kürdlər arasında qarşıdurmaya səbəb olmaq cəhdlərində böyük payı var idi.

31 yanvar 1987-ci ildə Urmiyanın Sîlvana şəhərində xəstəliyi ağırlaşdıqdan sonra vəfat edən İdris Bərzanî Şino qəbiristanlığında atası Mələ Mustafa Bərzaninin yanında dəfn edilib. 1991-ci il Kürdüstan qiyamından (Raperin) sonra Mələ Mustafa və İdris Bərzaninin məzarları Sîlvanadan götürülərək Kürdüstanın Bərzan kəndində dəfn edilib.

Allah hər ikisinə qəni qəni rəhmət etsin, məkanları Cənnət olsun.

Hazırladı: Tahir Süleyman

Nêçîrvan Barzanî û Erdogan li Enqerê civiyan

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokkomarê Tirkîyê Nêçîrvan Barzanî li Enqerê civiyan.

Serokeyetiya Serokkomariya Tirkîyê ragihand îro roja Pêncşemê 26ê Çileyaya 2023an Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokkomarê Tirkîyê Recep Tayîp Erdogan li Enqerê paytexta Tirkîyê civiyan.

Civîn li Koşka Serokkomariya Tirkîyê dûr ji çavê kamereyan pêk hat.

Serokkeyetiya Komariya Tirkîyê di daxuyaniya xwe de dibêje, "Serokkomarê Tirkîyê Recep Tayîp Erdogan li koşka Serokkomariyê pêşwazî li Serokê Rêveberiya Herêma ya Kurd Nêçîrvan Barzanî kir."

Serokatiya Herêma Kurdistanê li ser civînê daxuyaniyek belav kir û ragihand ku di civînê de peywendiyên Iraq û Herêma Kurdistanê, rewşa siyasî ya Iraq û Herêma Kurdistanê bi taybetî piştî destbikarbûna kabîneya nû ya hikûmeta federal a Iraqê, pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê, Kurdistan û Tirkîyê di warê siyasî û enerjîyê de, hatin gotûbêj kirin.

Serokwezîrê Tirkîyê Recep Tayîp Erdogan û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Koşka Beştepe ya Serokomariyê ya Enqerê civîneke dualî pêk anîn.

Serokatiya Herêma Kurdistanê anî ziman, "Her du aliyên tekezî li ser xwesteka dualî ji bo pêşxistina peywendiyên di navbera Herêma Kurdistanê û Tirkîyê di hemû waran de, bi taybetî di warê bazirganî û aborî de û sûdwergirtina ji derfetan bo berfirekirina hevkarîyên hevbeş di navbera Iraq û Herêma Kurdistanê li gel Tirkîyê di warê enerjîyê de kirin. Her wiha valahî û pêwîstiya îro li cihanê bi taybetî li Ewropayê di warê enerjî û gaza xwezayî de hat gotûbêj kirin." Di beşeke din a daxuyaniya Serokatiya Herêma Kurdistanê de hat diyar kirin, Erdogan û Barzanî li ser girîngiya bihêzkirina hevkarî û hemahengiya navbera Iraq û Herêma Kurdistanê ligel Tirkîyê "ji bo parastina ewlehiya sînoran û dawî pêşhatên şerê dijî terorîstan û metirsiya DAIŞê li Iraq û Sûriyê gotûbêj kirin."

rojevakurd.com

Fazil Mîranî: Hikûmeta Iraqê heye lê belê dewleta wê tune

Berpîrsê Desteya Kargêrî ya Polîtîburoya PDKê Fazil Mîranî, di merasîma bîranîna 36emîn salvegera dilovaniya Îdrîs Barzanî bû û di axaftina merasîmê de bal kişand ser siyaseta Iraqê. Berpîrsê Desteya Kargêrî

ya Polîtîburoya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) Fazil Mîranî, di merasîma bîranîna 36emîn salvegera koça dawî ya Îdrîs Barzanî de daxuyaniyek da çapemeniyê re axivî. Fazil Mîranî bertek nişanî biryara Dadgeha Bilind a Federal a Iraqê ya di derbarê bûdceya Herêma Kurdistanê de da û bal kişand ser wê yekê ku ji bo nixandina rewşa niha dê bi aliyên din ên siyasî re hevdiîtinan bikin. Mîranî di daxuyaniya xwe de wiha got, "Hikûmeteke Iraqê heye, lê ez wekî Iraqiyekî bi xemgînî dibêjim; dewlet tune. Ji ber ku bingehên dewleta hiqûqî û sivil hene. Behsa serxwebûn û serweriyê tê kirin. Iraq wekî dewlet şer wenda kir, lê hikûmet heye. Dadgeha Federal li ser bingeha kîjan qanûnê mûçeyê karmendan qut dike. Biryarên siyasî mijareke cuda ye, bûdce cuda ye, lê mafên takekesî bi awayekî din li Iraqê kar dikin. Dibe ku Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şîa Sûdanî bixwe jî li dijî biryarê be, ji ber ku zirara biryarê dibîne." Mîranî got ku divê aliyên siyasî yên Herêma Kurdistanê li hember rewşa niha ya Iraqê bi yekdengî tevbigerin. Dadgeha Federalî ya Bilind a Iraqê biryara hikûmeta Iraqê ya ji bo şandina bûdceya Herêma Kurdistanê li dijî destûrî dabû.

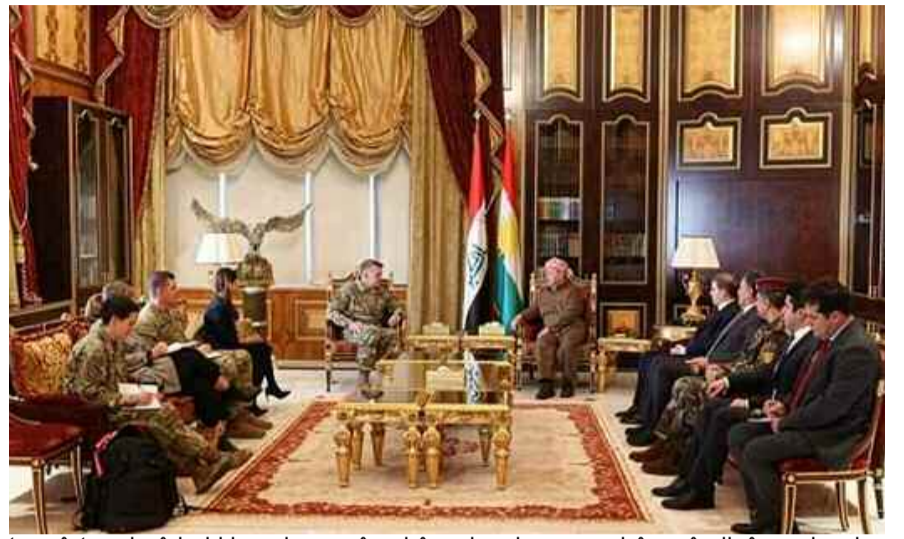
PeyamaKurd

Serok Barzanî pêşwazî li Fermendarê Hevpeymanan li Iraq û Sûriyê kir

Serok Mesûd Barzanî îro Duşema 30ê Çileyaya 2023an li Selahedîne pêşwazî li Fermendarê Hêzên Hevpeymanan yê li Iraq û Sûriyê bo şerê dijî DAIŞê General Matthew McFarlane û şanda pê re kir.

Di hevdiîtinê de rewşa meydanî ya şerê dijî terorîstên DAIŞê hat gotûbêj kirin û tekezî li ser wê yekê hat kirin ku teror metirsiyeye berdewam e û heta rîşekêşkirina terorê û hizra tundrewî divê civaka navdewletî û Hevpeymanan û welatên navçeyê ligel hev di hewl û hevahengiya berdewam de bin. Her di vê hevdiîtinê de şanda mêvan pesnê rola hêzên Pêşmergeyê Kurdistanê da û wek hêzeke xurt û xwedî moral wesf kir û diyar jî kir ku Hevpeymaniya Navdewletî dixwaze Pêşmerge bi nefeseke nû û sazî were rêxistin.

Di civînê de Serok Barzanî spasiya hevkarî û hevahengiya Hevpeymanan kir ligel hêzên Pêşmerge di şerê dijî

terorîstan de û bal kişand ser wê yekê ku hêzên Pêşmergeyê Kurdistanê gelek qurbanî dane û her dem di xebat û têkoşînê de serkeftin bi dest xistin, ji ber ku xwedî îradeya xwe ye û li pey

dozeke rewşa bûye û divê ev berdewam be û piştî niha jî hêzên Pêşmerge bi giyanê niştimanperwerî û îrade û bîrûbaweriyê ve were perwerdekirin û were bihêzkirin. KDP.info

Navenda Hewlêr: Divê karesata 1ê Sibatê bibe bingeha yekrêziya me

Navenda 3. ya Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) li Hewlêrê bi

roja Cejna Qurbanê de, xwekujan xwe di nava baregehên Yekîtiya Niştimanî

rengên me û rengên û dengên me yên cuda .

boneya salvegera êrîşa terorîstî ya 1ê Sibatê daxuyaniyek da û got, "Terorîstan dixwestin aşî, hevgirtin û tehemula cejnê li Hewlêrê û xelkê Hewlêrê tal bikin û di navbera refên hêzên siyasî yên Kurdistanê de nakokiyên çêkin, lê daxwaza wan pêk nehat. Vê karesatê ruhê yekîtiyê û hevdiîtinê di nav gelê Kurd de zêdetir xurt kir."

Nivîsa daxuyaniyê Di salvegera karesata 1ê Sibatê de em soza têkoşîna xwe ya li dijî terorê dubare dikin.

19 sal bi ser êrîşa terorîstî ya li ser baregehên Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Hewlêrê derbas bûn.

Di 1ê Sibata 2004ê de, tarî li ser rêya du terorîstên tevlihev, di yekem

ya Kurdistanê (YNK) û liqayê duyem a Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Hewlêrê teqandin.

Di vê êrîşa hovane de 105 welaî, serkirde û endamên her du partiyên hatin kuştin û gelek kes jî birîndar bûn.

Di vê helkefta xemgîn de, em bejna xwe li hember ruhê şehîdan ditewînin û weke serwerî û serbilindî rêz ji birîndarên karesatê û malbatên şehîdan re digrin û bi hev re emê rêya şehîdan berdewam bikin. Em ê vê bûyera xemgîn bikin bingeha hevgirtin û yekîtiya gelê xwe.

Di vê êşa mezin a gelê me de, em bi bîrîtinê ku terorîstên bi vê tawana jenosîdê, ku Hewlêr bi xwîn û tawaneke mezin li dijî mirovatîyê kirine, divê em ji bîr nekin ku dijminên Kurdistanê ti cudahiye naxin navbera

Helbet armanca terorîstan ewe ku aramî, hevgirtin û tehemula cejnê Hewlêrê û xelkê Hewlêrê xirab bikin û di navbera refên hêzên siyasî yên Kurdistanê de aloziyê derxin.

Ev kiriyara terorîstî îradeya gelê me û ruhê qehremaniya hêzên pêşmergeyên Kurdistanê di rûbirûbûna bîrdoziya tundrew a bi navê Cîhada Îslamî û jinavbirina wan bi taybetî di rûbirûbûna terorîstên DAIŞê de bi alîkariya Hevpeymaniya Navdewletî û dostên gelê Kurdistanê bi hêz kir.

Bi vê minasebetê em dîpatdikin li ser bihêz kirina yekrêziya hêzên siyasî yên Kurdistanê û rijdbûna xwe bo şerê terorîstan, parastin û pêşxistina destkeftên gelê me û bê cudahî xizmetkirina welatiyan bi giştî û malbatên şehîdan bi taybetî.

Em gelê xwe dilniya dikin ku emê vê roja şînê wek handanekê bikar binin ji bo jinavbirina bîrdozî û çanda terorîst û terorîstan li seranserê Êraq û Herêma Kurdistanê bi alîkariya hevpeymaniya navdewletî û azadîxwazên cihanê.

Di vê rojê de em dupat dikin ku kiryarên terorîstî nikarin rê li pêşketina gel û welatê me bigrin, lê xwîna şehîdên me wê me han bide ku em zêdetir xizmeta xelkê Hewlêrê bikin.

Em silav li ruhê şehîdan dikin û rêz û wefadariya xwe ji malbatên şehîd, birîndar û enfalkiriyên karesata 1ê Sibatê re dixwazin. Navenda 3 ya Rêxistina Hewlêrê Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê

PUKMEDIA

Li dibistanên Almanya dersên Zazakî destpêkir

Li wîlayeta Bakûrê Ren Vestfalya(NRW) ya Almanyayê bi awayeke fermî dest bi fêrkirina zaravayê Zazakî kirin, xwendekarên ku beşdarî yekem dersê zaravayê Zazakî bûbûn gelek dilgerm û bi kelecana bûn.

Ev biryara Hikûmeta Almanya bi xebata sê salane ku di navbera Wezareta Perwerdeya Hikûmeta Wîlayeta NRW û hemwelatîyên Kurd de gihîştîye encamê.

Dersa yekem li Duisburgê li xwendîgehên seretayî û navendî de destpêkir.

Ew dibistanên ku li DUISBURG ê dersên Zazakî didin û roj û demjimêrên wan wiha ye:

Rojên Sêşemê: Ji bo polên 1., 2., 3. 4. li dibistan û navnişana GGS Sternstraße 76, 47179 Duisburg di navbera demjimêr 11.30 û 13.45 bi 3 demjimêran

Ji bo polên 5.,6.,7.,8.,9. û 10. dibistan û navnişana Bekerlohstraße 81, 47179 Duisburg û Kopernikus Gymnasium ê di navbera demjimêr 14.15 û 16.30 bi 3 demjimêran dersên Zazakî tê dayîn. Rojên Çarşemê: Ji bo polên 1., 2., 3. 4. li dibistan û navnişana GGS Klosterstr., 47051

Duisburg di navbera demjimêr 13.15 û 15.30 bi 3 demjimêran

Ji bo polên 5.,6.,7.,8.,9. û 10. li dibistan û navnişana Mainstr., 47179 Duisburg û Landfermann Gymnasium ê di navbera demjimêr 16.15 û 18.00 bi 3 demjimêran dersên Zazakî tê dayîn. rojevakurd.com

Bîranîna Egîtê Cimo

Vê xerîbya şewitî da mirov newêre Facebookê jî veke. Rewşenbîrya me, hevalê mê yê dema Sovêtê ji hev bela bûn û bi hezara km ji hev dûr ketin. Niha ew daristana rengîn pir sêrek bûye. Rojê darek jê tê xar. Wusa bûye ku em nikarîn herin hewarya heval û hogirê xweye bi salan. Îro jî cawa Egîtê Cimo, hevalê me, sazbandê pir mezin, MÎRÊ BILÛRÊ gihîşte me...

Rehma Xwedê Egît be, ciyê wî buhuşt be. Seva evdê nemir serxweşî temamyê gelê wî dikeve. Bira gel xweş be. Gel pir ew hiz dikir. Navê Egît, tevî bilûra wî, li nav kulîlkê çiyayê Elegezê da wê tim dilê gelê wî da zêndî bimîne.

Eskerê Boyik

Sala 1982, bin ewazê bilûra Egîtê me da min ev helbest nivîsî. Ew jî bîranîna min e bo hogirê minî nemir Mîrê Bilûrê.

BILÛRVAN

Lêxe, lêxe bilûrvan
Çiqas xweşe ev miqam,
Hisret, hesîn, huba me
Nav ewazê te da ne.

Weke cew û kaniyê çiyê
Dengê te zeng-gelya tê,
Kela çiya û baniyê me
Nav ewazê te da ne.

Xuşe-xuşa zevyên me,
Hore-hora keryên me,
Bereketa nanê me
Nav ewazê te da ne.

Weke çemê Firatê
Dengê te ji dewra tê,
Ruhê kal û bavên me
Nav ewazê te da ne.

Himber ewrê der e kîn
Bilûra meye qirçîn,
Xule-xula xûna me
Nav ewazê te da ne.

Ji bin nîrê ne'letê
Înte-inta mêra tê,
Giraniya kul-derdê me
Nav ewazê te da ne.

Lêxe, lêxe bilûrvan.
Çiqas xweşe ew miqam.
Guman, merem, hêvyên me
Nav ewazê te da ne.

Şagirtê Dibistanê

Konê Reş

Ezbenî! Berî 30 salî, yekemîn dîwana min a helbestên zarokan bi navê (Sîpan û Jînê), hatiye çap kirin. Bi min xweş e vê helbesta bi navê (Şagirtê Dibistan), ya ku cara yekê di kovara (Gurzek Gul), hejmara 1/1989an belav bûye, cara duduyan di kovara (Dîrasat Îştîrakîyê), jimara taybet bi rewşenbîriya Kurdî, sala 1990î belav bûye, cara sisyan di rojnameya (Riya Taze) de, hejmara 62/4320, sala 1990î li Ermenîstanê belav bûye:

- 1 -

Rê bigre Sîpan
Şagirtê dibistan

Yek, Dudo, Sisê
Rab ji xew sibê

Bişo ser û çav
Bik tevger û gav

Porê xwe bişkîn
Lixwek berdilka şîn

Pak û paqij be
Rind û dilgeş be

Rê bigre Sîpan
Şagirtê dibistan

- 2 -

Çar û pênc û şeş
Li rê xweş bimeş

Tev dost û heval
Bê zîyan û qal

Dibistan pir xweş
Lê hîn be Rûgeş

L, mamoste binêr
Ser bernede jêr

Bi bîr û bawer
Nas dibe cewher

Rê bigre Sîpan
Şagirtê dibistan.

- 3 -

Heft û heyşt û neh
Sal duwazde meh

Her sê demsalek
Her yek bi rengêk

Demsalek havîn
Germa wê bi tîn

Di pey re payîz
Ba dilîze fîz

Yek jî zivistan
Lê tê tim baran

Rê bigre Sîpan
Şagirtê dibistan.

Duyğular ölmədi öz əcəliynən...

Mənim vətənimdə dağlarım vardı,
Dağlar da sinəmdə , özümdə gəldi.
Çayları, suları, bulaqları da ,
Kövrələm qəlbimdə, gözümdə gəldi.

Mən özüm gəlmişəm, uşaqlığıma ,
Kəndin çıxırında , izində qoydum ,
Yuxulu, qayğısız körpə çağımı,
Anamın o rahat dizində qoydum.

Bir gün qarşılaşıb görüşsək əgər,
Suallar gözümdə sarılacaqdır.
O körpə, o məsum mələk qızcıqaz,
Sual tək boynuma sarılacaqdır.

Xəyalən dönəcəm uşaqlığıma,
Yənə çözücəyəm yuxularımı.
O sual verəcək neylədin axı,
Mənim bu körpəcə duyğularımı ?!

Duyğular ölmədi öz əcəliynən,
Qəza məhv elədi, qədər öldürdü.
Yaşatmaq istədim kövrək hissələri,
Ayrılıq susdurdu, kədər öldürdü.

Böyüdüüm həsrətin ağırlarıyla,
Bələdim kədəri, qəmi könlümə.
Həyatım beləcə əzabla keçdi,
Doğuşdan sınıqdı demə könlümə.

Serok Barzanî: Dadgeha Federal a Iraqê şûna Dadgeha Şoreşê ya rejîma berê girtiye

Serok Mesûd Barzanî li ser biryara Dadgeha Federal a Iraqê peyamek belav kir û ragihand, "Dadgeha Federal a Iraqê şûna Dadgeha Şoreşê ya rejîma berê girtiye."

Peyama Serok Barzanî wiha ye:

"Bi navê Xwedayê bexşende û mîhreban

Mixabin careke din Dadgeha Federal a Iraqê helwesteke din a dijinkarane li hember Herêma Kurdistanê nîşan da û rêgirî li wê yekê kir ku ew pere ji bo Herême were, ku biryar bû ji aliyê Hikûmeta Federal ve bo Herêma Kurdistanê were şandin.

Li vir mebest ne pere ne, kêşeya sereke binpêkirina maf û prensîpan e. Hemû alî agahdar in ku beşdariya me di hevpeymanîya îdareya dewletê û pêkanîna hikûmeta nû ya Iraqê de, li ser bingeha bernamayeke zelal û tîr û tije bûye ku hemû aliyan li ser wê li hev kirine.

Dabînkirina beşek ji heqên darayî yê Herêma Kurdistanê jî, ku mafekî rewa yê xelkê Kurdistanê ye, beşek bû ji wê bernamaye û rêkeftin li ser wê hat kirin. Loma biryara îro ya Dadgeha Federal, beriya ku li dijî Herêma Kurdistanê be, li dijî proseya siyasî û li dijî Hikûmeta Iraqê û li dijî bernamaya hevpeymanîya îdareya dewletê ye jî.

Ji bo me cihê matmayînê ye ku her dema keşeke erênî di navbera Herêma û Bexdayê de dirust bûbe û derfetek ji bo çareserîya kêşeyan derketibe holê, demildest Dadgeha Federal ji bo têkbirina wê derfetê kar kiriye û bi biryareke dijinkarane, derfet ji holê rakirîye û bûye sedema aloztirbûna kêşeyan. Diyar e ajendayeke gumanî cîbicî dike û cihê Dadgeha Şoreşê ya rejîma berê girtiye.

Ez li vir ji Hikûmeta Iraqê û ji aliyên pêkhênerên hevpeymanîya îdareya dewletê daxwaz dikim, helwesta xwe li hember vê binpêkirin û dijayîkirinê nîşan bidin ku ji aliyê Dadgeha Federal ve li dijî berjewendiyên Iraq û Herêma Kurdistanê tê encamdan.

Mesûd Barzanî 25ê Çileyê 2023an"

Lavrov: Îran jî beşdarî hevdîtinên normalbûna Şam û Enqerê dibe!

Wezîrê Karên Derve yê Rûsyayê Sergey Lavrov û Wezîrê Derve yê Misrê Samîh Şukrî piştî hevdîtinên li Moskowayê civîneke hevbeş a rojnamevanî li dar xistin.

Lavrov ragihand ku ji ber Îran jî yek ji welatên formata civînên Astana ye, li ser lihevkerîna ku ew jî beşdarî hevdîtinên Enqere û Şamê bibe.

Lavrov di civîna rojnamevanî de, li ser mijara proseya normalkirina pêwendiyên navbera Tirkîye û Sûriyeyê axivî û got, ew piştgiyaya siyaseta Tirkîyeyê ya asayîkirina pêwendiyên ligel Sûriyê dikin.

Lavrov diyar kir ku ew amade ne di vî warî de xebatên xwe pêş bixin û wiha axivî: "Li ser mijara ku Îran jî beşdarî vê xebatê bibe lihevkerîna hatiye kirin. Hem Rûsya, hem Îran, hem jî Tirkîye endamên sêalî yê Astana ya çareserkerîna pirs-girêka Sûriyê ne. Bi dîtinê min aqil e ku Rûsya û Îran ji bo pêşvebirina têkiliyên Tirkîye-Sûriyeyê di pêşerojê de bi pêwendiyên xwe re bibin alîkar. Xebatên li ser dem û formata taybetî berdeham dikin. Pêşveçûn gava bi gava e û tîgehîştinek heye ku her gava, her çiqas piçûk be jî, divê encamên berbiçav derxe holê."

PeyamaKurd

Mesrûr Barzanî û şanda Almaniyayê vegera koçberên Şingalê û derketina milîs û hêzên çekdar gotûbêj kirin

Îro Pêncşema 26.01.2023yê Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwazî li Wezîrê Dewlet li Wezareta Derve

armanca pêşxistina pêwendiyên dualî serdana Herêma Kurdistanê bike.

Serokê Hikûmeta Herêma Kur-

Federal a Iraqê de. Vê derbarê de Serokê Hikûmetê daxwaza Herêma Kurdistanê ya ji bo çareserkirina pirsgrîkan bi awayekî bingehtî û li ser bingehtî destûrê anî ziman û amaje bi wê yekê jî kir ku biryara dawî ya Dadgeha Bilind a Federal a Iraqê, ji bo rêgiriya şandina beşek ji mafên darayî yên Herêma Kurdistanê hewldaneke din a nerewa ya wê dadgehê ye û ji bo têkdana derfeta nû ya ji bo çareser kirina pirsgrîkan û ew hewayê erênî yê di serdana dawî ya şandeya bilind a hikûmetê bo Bexdayê hatî kirin de ava bibû ji bo linavbirina wê ye.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê got: Li gor rêkeftina aliyên pêkanînerên hikûmetê û karnamaya kabîneya nû ya Iraqê, pêwîste di heyama 6 mehan piştî destbikarbûna hikûmeta Iraqê, herdu projeyasayên Dadgeha Bilind a Federal û Encûmena Îtîhadî derkevin. Ji ber pêngav û reftarên naha yên Dadgeha Federal, mixabin pirsgrîk li pêş geheştina rêkeftinê û çareserkirina pirsgrîkên navbera Herêma Kurdistan û Hikûmeta Federal de ava dike.

Herwaha giringiya cîhîcîhkirina rêkeftina Şingalê û derketina milîs û hêzên çekdar ên neyasayî û asayî kirina rewşa navçeyê û vegeandina koçberan bo cîhên wan, mijarên din ên wê civînê bûn ku balyozê Almanya li Iraqê Martin Jaeger jî amadebû. **KDP.info**

ya Almanya Tobias Lindner û şandeya li gel kir.

Wezîrê Dewletê li Wezareta Derve ya Almanya Tobias Lindner kurtebehsê derbarê armanca serdana xwe ya ji bo Herêma Kurdistanê vegot û amaje bi pêwendiyên bihêz ên di navbera Herêma Kurdistanê û Almanya de kir û daxwaza welatê xwe ya ji bo pêşxistina pêwendiyên li gel Herêma Kurdistanê ya bi taybet di warên aborî û danûstandinên bazirganî û di hemû waran de nîşan da. Herwaha behsa wê yekê jî kir ku biryar e şandeyekî pilebilind a veberhêner û xwedîkar û bazirganên Almanya di heyama pêş de bi

distanê jî spasiya Almanya kir, ji ber piştevaniyên berdewam bo Herêma Kurdistanê û bi taybet jî di şerê dijî terör û di çarçoveya hevpeymanîya navnetewî ya dijî DAIŞê de û pêzanînen Herêma Kurdistanê yên ji bo Parlamentoya Almaniyayê, ku wek jenosîdanasandina komkujiya Êzdiyan jî anî ziman.

Serokê Hikûmetê herwaha, ji ber piştevaniya çaksaziyên kabîneya nehem, bi taybet di warê dijital kirina xizmetguzariyên giştî de spasiya Almaniyayê kir.

Mijareke din a civînê jî taybet bû derbarê pêwendiyên di navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta

Li Misrê mûmya 4 hezar û 300 salî dîtin

Li gor ragihandina BBC yê; li welatê Misrê li devera ciyê ku gorên qralên Misrê ya bi navê Sakkara yê, di xebatên bin erdê (arkeolojîk) de, mûmya ku ji dewra Xanedaniya Fîrewn de maye hatiye dîtin û bi mûmyayê re 9 heb peyker û hinek eşyayên bi qiymet jî hebûne. Mûmya ku avzêrkiriyê temenê wê tam 4 hezar û 300 sale. Arkeologê Misrî yê bi navê Zahi Hawas ku hem wezîrê berhemên berê ye, weha ragihandiyê:

"Mûmya yê zilamekiye. Navê wî Heka Şîbs e. Ev tabût 4300 sale û qet venebûye. Ev mûmya eger em yên qraliyetê ji nav wan derxin, mûmya herî kevne ku me dîtiye. Peyker ji kevîrê kêrecê hatine çêkirin. Ji ber nehatine nexşandin, me nasnekir bê yên kî ne.

Berhemên ku me dîne yên

dewra xanedaniya 5 em ya Fîrewn (B.Z.2487-B.Z.2449) û yên dewra

6em xanedaniya Fîrewn (B.Z.2345- B.Z.1821) in.

Me mûmyayê li başûrê Qahîre

di nekropola Sakkarayê de di bin sitûnekî 15 mt. reyî de dît. Me li

deverê 5 gorên din jî dît. Di nav goran de gelek eşya, kasik û qafikan jî dît." **PeyamaKurd**

Joe Biden, li ser dayîna F-16an axivî: Em nadin!

Serokê Amerîkayê Joe Biden, piştî serdana xwe ya ji bo Marylandê, pirsên rojnamevanan bersivandin. Biden, li ser pirsên şandi-

na balafirên şer ên ji bo Ukraynayê jî axivî û da zanîn ku ew ê balafirên neşînin Ukraynayê.

Joe Biden, piştî ji Marylandê

vegeriya Washingtonê, derket hember rojnamevanên li Koşka Spî û pirsên hatinpirsîn, bersivandin. Biden, li ser pirsên rojnamevanekî ya "Gelo Amerîka dê balafirên şer ên F-16 bide Ukraynayê yan na?" got, "Naxêr."

Biden, li ser pirsên "Gelo ew ê di salvegera şerê Rusya û Ukraynayê de hûn ê serdana Ewropayê bikin yan na?" got, "Ez ne bawer im."

Ji aliyê din ve Biden diyar kir ku ew ê serdana Polonyayê bike û da zanîn ku serdanê kengî bê kirin, hîn ne diyar e. **PeyamaKurd**

Serok Barzanî û Nûnera Neteweyên Yekbûyî: Divê rewşa Şingalê were normalkirin û koçber vegerin

Serok Mesûd Barzanî pêşwazî li Nûnera Sekretera Giştî ya Rêxistina Neteweyên Yekbûyî li Iraqê kir û di wê hevdîtinê de tekezî li ser pêwîstiya

bicîhkirina rêkeftinnameya di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal di derbarê asayîkirina rewşa Şingalê de û vegeandina koçberan hat kirin.

Îro Çarşema 25.01.2023 li Selaheddîn Serok Mesûd Barzanî pêşwazîya xanima Jeanine Plasschaert Nûnera Sekretera Giştî ya Rêxistina Neteweyên Yekbûyî li Iraqê kir.

Di hevdîtinê de rewşa siyasiya navçeyê û peywendiyên di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federaliya Iraqê û hewlên ji bo çareserkirina kêşeyên di navbera Hewlêr û Bexda hate guftûgo kirin.

Herwiha tekez li ser pêwîstiya bi cîhkirina rêkeftinnameya di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal di derbarê asayîkirina rewşa Şingalê û vegeandina koçberan kirin. Rewşa siyasiya Herêma Kurdistanê mijareke dinê vê hevdîtinê bû û di derbarê bi babeta hîlbijartinê, Serok Barzanî tekezî li ser wê yekê kir ku ji aliyê Partiya Demokrata Kurdistanê ve hîlbijartinê bingeh û prensîpeke neguhêre ji bo şerîet û hukimraniyê û pêwîst e hîlbijartinê Herêma Kurdistanê di dema xwe da birêve biçê. Tekez jî li wê yekê kir ku divê îrade û berjewendiya pêkhatan li ber çav bêgirtin û ji bo babeta mafên wan di hîlbijartinê de nabe ji derveyê îradeya pêkhatan bi tu awayekî û formulek li ser pêkhatên Kurdistanê bê sepandin. **KDP.info**

Amerîka û Îsraîl li derheq lihemberderkeftin li dijî çalakiyên mûşekî yên rejîma Îranê tekezî kirin

Wezîrê Derve yê Amerîkayê "Antonî Bilînkîn" û Serowezîrê Îsraîl "Binyamîn Natanyahû" tekezî kirine ku hewce ye li hember çalakiyên alozker ên rejîma Îranê li deverê û bernameya navkî û mûşekiya Îranê bisekinin. Roja 10ê Rêbendanê, di konferanseke rojnameyanîyê de, Wezîrê Derve yê Amerîkayê "Antonî Bilînkîn" û Serowezîrê Îsraîl "Binyamîn Natanyahû" tekezî kirin ku li hember fitneyên alozker ên rejîma Îranî li Rohilata Navîn û bernameya navkî û mûşekiya rejîmê û herwisa alîkariyên rejîma Îranê bo Rûsiyê, dê bi hemû şiyana xwe ve derkevin.

Herwisa "Binyamîn Natanyahû" gotiyê: "Li derheq derfetnedan bi rejîma Îranê bo berhemanîna çeka navkî hevhezriyek cîhanî heye û Îsraîl bo rêgîrkirin ji berhemanîna çeka navkî ji aliyê rejîma Îranê ve, dê her karekî hewce encam bide.

Herwisa "Antonî Bilînkîn" tevî qahîmbûna pêbendîya Amerîka bi sozên xwe digel Îsraîlê got: "Amerîka hevkarîyên xwe yên li derheq rawestan li hember kiryarên alozker ên rejîma Îranê li dever û cîhên din, dê bihêztir bike". **kurdistanmedia.com**

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyə? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

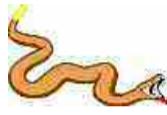
diran

Ev çiyə? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyə? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyə? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyə? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyə? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyə? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyə? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyə? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canî

Ev çiyə? Ev **Canie**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcik

Ev çiyə# Ev **Cûcike**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyə# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyə? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyə? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

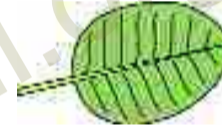
defter

Ev çiyə? Ev **dəftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyə? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

belg

Ev çiyə? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

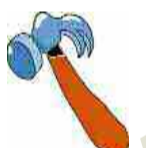
elok

Ev çiyə? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyə? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynıqdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyə? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyə? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyə? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyə? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyə? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

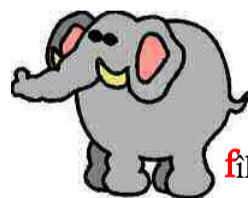
êleg

Ev çiyə? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyə? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

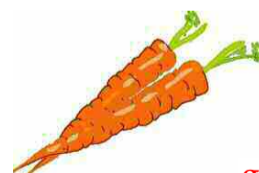
fîl

Ev çiyə? Ev **fîle**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elephant.

fîrok

Ev çiyə? Ev **fîroke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyə? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

gêzî

Ev çiyə? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyə? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

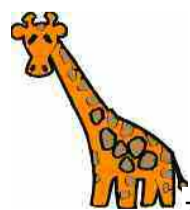
kêr

Ev çiyə? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyə? Ev **fînde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyə? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyə? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

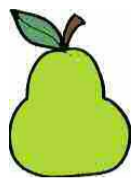

guh

Ev çiyə? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

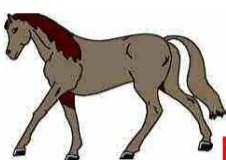
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

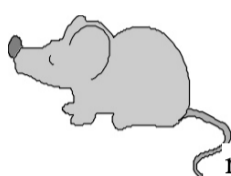
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

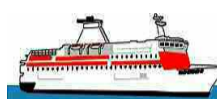
îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

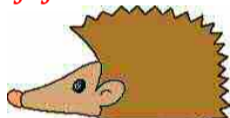

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Evjûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

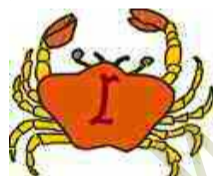
roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

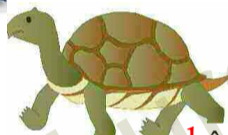
Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xərcəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

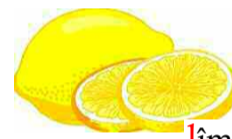
kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşığıdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

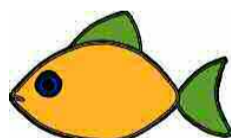
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbındır.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

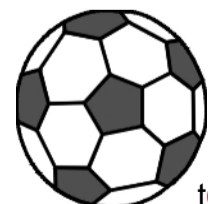
otobûs

Ev çîye? Ev Otobüse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

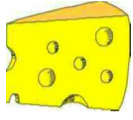

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

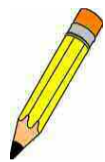
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeye.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

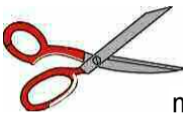

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

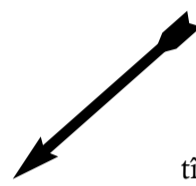
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qilncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev sheye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

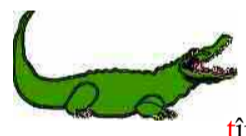
şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

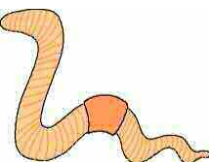
keVok

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyörçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

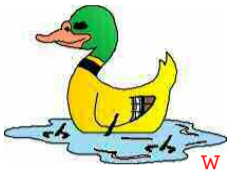

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABƏYA BI FERHENG

Ww

w erdek

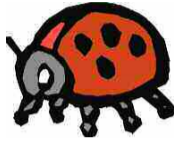
Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökdəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nədir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

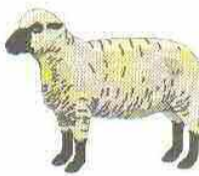
kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nədir? Bu kəklıkdır.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

yek

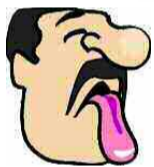
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nədir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vedrədir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirilî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, limon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Ûu	Юю	Ûü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Иран арестовал еще двух курдских религиозных деятелей

Во вторник, 31 января, силы безопасности Ирана арестовали двух курдских имамов, следовавших по пути между Санандажем и Мариваном.

Как сообщает правозащитная организация "Hengaw", имамы, идентифицированные как Ибрагим Карими Нанала и Лукман Амини, родом из города Джаванруд. Оба работали в Санандаже.

Иран активизирует усилия по подавлению инакомыслия после протестов, вызванных смертью курдянки Махсы Амини, задержанной полицией нравов в прошлом году. После общенациональных протестов против гибели Амини, многие религиозные деятели Иранского Курдистана выразили поддержку демонстрантам. По данным местных источников, только за последний месяц было арестовано 10 имамов, четверо из них — за последние сутки. Власти Ирана активизировали свою кампанию по аресту активистов гражданского общества, включая религиозных лидеров и активистов, чтобы удержать людей от участия в публичных акциях протеста с требованием гражданских прав.

Президенты Курдистана и Турции обсудили энергетические связи

Президент Курдистана Нечирван Барзани 26 января посетил с официальным визитом Анкару,

политических событиях в Ираке и Курдистане после инаугурации нового правительства в Багдаде.

юдную готовность развивать отношения между Курдистаном и Турцией во всех областях, особенно в торгово-экономическом сотрудничестве, и использовать имеющиеся возможности для расширения совместного партнерства Ирака и Курдистана с Турцией в сфере энергии, которая может активно способствовать заполнению пустоты и удовлетворению потребностей в современном мире, особенно в Европе, в области природного газа и энергии", отмечается в пресс-релизе.

Лидеры также подчеркнули важность укрепления сотрудничества между Ираком и Курдистаном с Турцией для защиты безопасности границ. Кроме того, они обсудили последние события в борьбе с терроризмом и угрозой со стороны "Исламского государства" (ИГ) в Ираке и Сирии, ситуацию в регионе в целом и другие вопросы, представляющие взаимный интерес. kurdistan.ru

где, среди прочего, обсудил энергетические отношения со своим турецким коллегой Реджепом Тайипом Эрдоганом.

Офис президента Курдистана сообщил в пресс-релизе, что стороны обменялись мнениями об отношениях между Эрбилем и Анкарой, а также о последних

Обсуждения также касались отношений между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака, включая переговоры по урегулированию нерешенных вопросов между двумя сторонами.

"Стороны подчеркнули обо-

Судани приветствует инициативу ЮНЕСКО по восстановлению Мосула

Премьер-министр Ирака Мухаммед Шиас-Судани высоко оценил инициативу Организации Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО) по реконструкции города Мосул. Судани сделал это заявление в Париже во время встречи с генеральным директором ЮНЕСКО Одри Азуле. Как говорится в заявлении канцелярии премьер-министра, официальные лица обменялись мнениями о расширении сотрудничества между Ираком и ЮНЕСКО и укреплении двусторонних отношений.

Премьер-министр Судани приветствовал инициативу ЮНЕСКО по реконструкции Мосула, в частности Великой мечети Ан-Нури, и выразил желание Багдада сотрудничать с ЮНЕСКО для включения древних памятников Ирака в Спи-

сок всемирного наследия.

Судани прибыл в Париж 26 января. Он провел отдельные встречи с высокопоставленными французскими чиновниками, в том числе с президентом Эммануэлем Макроном, с которым подписал ряд стратегических соглашений.

"Недавно мы с другом г-ном Макроном подписали Соглашение о стратегическом партнерстве, которое определяет дорожную карту для расширения горизонтов сотрудничества между нашими двумя странами в различных областях", — написал Судани в Twitter после встречи с Макроном. kurdistan.ru

Переговоры между ДПК и ПСК продвигаются вперед

Сообщается о достигнутом прогрессе в недавних переговорах между правящей "Демократической партией Курдистана" (ДПК) и конку-

рирующим "Патриотическим союзом Курдистана" (ПСК), которые встретились на прошлой неделе в Сулеймании, чтобы преодолеть разногласия и решить проблемы региона в преддверии парламентских выборов, намеченных на этот

год. ДПК и ПСК достигли предварительного понимания по ключевым вопросам, в том числе по предстоящим парламентским выборам. Как стало известно "Kurdistan24", они договорились сформировать совместный комитет для решения остальных вопросов.

"Во время встречи мы обсудили все разногласия между ДПК и ПСК",

— заявил в воскресенье журналистам член политбюро ПСК Джутияр Нури. Он также добавил, что в ближайшие дни стороны снова встретятся, чтобы решить проблемы и открыть новую главу в отношениях ДПК и ПСК. Блынд Исмаил, член Центрального комитета ДПК, назвал время встречи "очень важным" для демонстрации единства курдских политических партий, особенно после недавнего решения федерального суда, объявившего продажу нефти в Курдистане неконституционной.

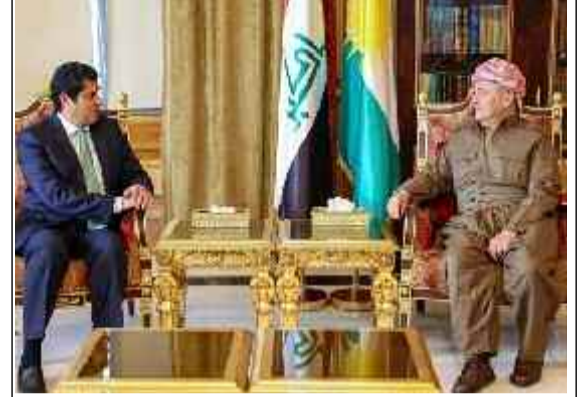

рирующим "Патриотическим союзом Курдистана" (ПСК), которые встретились на прошлой неделе в Сулеймании, чтобы преодолеть разногласия и решить проблемы региона в преддверии парламентских выборов, намеченных на этот

год. ДПК и ПСК достигли предварительного понимания по ключевым вопросам, в том числе по предстоящим парламентским выборам. Как стало известно "Kurdistan24", они договорились сформировать совместный комитет для решения остальных вопросов.

Президент ДПК и генеральный консул Кувейта обсудили региональные события

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), в воскресенье, 29 января, встретился с генеральным консулом Кувейта в Эрбиле

Османом Даудом, чтобы обсудить последние политические события в регионе и двусторонние связи между странами.

"Во время встречи президент Барзани подчеркнул исторические и глубокие отношения между народами Кувейта и Курдистана", — говорится в заявлении штаб-квартиры Барзани.

Как отметил курдский лидер, народы Курдистана и Кувейта ощутили боль и агонию от навязанной им шовинистической политики.

Барзани призвал к ликвидации "шовинистических идеологий" и восстановлению стабильности и братства. kurdistan.ru

Австралия ввела санкции против главнокомандующего Сухопутными силами Ирана и еще 15 физлиц

Правительство Австралии объявило во вторник о введении санкций в отношении главнокомандующего Сухопутными войсками Ирана генерал-майора Абдулрахима Мусави. Это следует из данных Федерального реестра законодательства правительства Австралии. По его информации, кроме Мусави санкции были введены против командующего сухопутными войсками ВС ИРИ бригадного генерала Киюмарса Хейдари, заместителя командующего исламским народным ополчением "Басидж" Салара Абнуша, заместителя главы "Басидж" Хоссейна Маруфи, замести-

теля командующего Силами правопорядка ИРИ Касема Резаи, бригадных генералов Хабиба Шахсавари, Хасана Хассанзаде, Али Акбара Джавидана, Хоссейна Рахими и Ахмада Шафаи, бывшего губернатора провинции Систан и Белуджистан Хоссейна Модарреса Хиабани, губернатора провинции Курдистан Исмаила Зарей Коша, представителя региональных властей в городе Сенендедже Алирезы Морادي, генерала КСИР (Корпус стражей исламской революции, элитные части ВС Ирана) Мохаммада Асанлу, надзирателя тюрьмы Гохардашт Аплаха-Карам Азизи.

Отдельно в санкционный список было внесено народное ополчение "Басидж".

23 января ЕС принял четвертый пакет санкций за "имевшие место нарушения прав человека" в Иране. В черный список попали 18 физических и 19 юридических лиц, включая Корпус стражей исламской революции. В тот же день Великобритания расширила свой санкционный список по Ирану, внеся в него народное ополчение "Басидж" и нескольких иранских военных. На следующий день официальный представитель МИД Ирана анонсировал принятие Тегераном ответных мер в отношении ЕС и Великобритании. kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 04 (516) 25-31 январь 2022-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Масуд Барзани и делегация коалиции обсудили ход войны против ИГ

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 30 января принял делегацию возглавляемой США Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ), чтобы обсудить террористическую угрозу в регионе.

Делегацию возглавлял генерал Мэтью Макфарлейн, командующий Объединенной оперативной группой операции "Непоколебимая решимость" (CJTF-OIR). На встрече обсуждались последние события, касающиеся борьбы с ИГ.

Как сообщил штаб Барзани, стороны подчеркнули необходимость продолжения сотрудничества коалиции, международного сообщества и стран региона "до искоренения терроризма и экстремистской идеологии" в регионе. Делегация коалиции высоко оценила роль пешмерга в борьбе с терроризмом, назвав их "сильной и мужественной силой".

В ходе встречи Барзани поблагодарил союзников за их сотрудничество и координацию с силами пешмерга в борьбе с террористами и отметил, что курдские силы "понесли много жертв, но всегда добивались победы в своей борьбе". kurdistan.ru

В ходе встречи Барзани поблагодарил союзников за их сотрудничество и координацию с силами пешмерга в борьбе с террористами и отметил, что курдские силы "понесли много жертв, но всегда добивались победы в своей борьбе". kurdistan.ru

В ходе встречи Барзани поблагодарил союзников за их сотрудничество и координацию с силами пешмерга в борьбе с террористами и отметил, что курдские силы "понесли много жертв, но всегда добивались победы в своей борьбе". kurdistan.ru

Синджар сформирует собственные силы для контроля над езидским районом

Администрация езидского города Синджар иракской провинции Ниневия начала регистрацию тех, кто желает присоединиться к местным силам, чтобы заменить пришедшие вооруженные группы и восстановить безопасность в этом районе.

"В настоящее время в Синджаре началась регистрация местных полицейских сил численностью 2500 человек. Мы ожидаем, что иракское правительство выделит бюджет для этих сил в рамках Синджарского соглашения", — сообщил в интервью "BasNews" исполняющий обязанности мэра Синджара Наиф Сайдо. "После того, как регистрация будет завершена, мы надеемся, что эти силы будут обучены, чтобы заменить силы, действующие в настоящее время в Синджаре".

Пытаясь восстановить нормальную жизнь в Синджаре и способствовать возвращению временно перемещенных лиц (ВПЛ), Миссия ООН по содействию Ираку (МООНСИ) в 2020 году помогла заключить Синджарское соглашение между Эрбилем и Багдадом, согласно которому федеральное правительство должно решить проблемы безопасности и политические проблемы в тесной координации с Региональным правительством Курдистана (КРГ).

Соглашение еще не выполнено, и несколько вооруженных групп, включая проиранские силы народной мобилизации и зонтичные группы турецкой "Рабочей партии Курдистана" (РПК), продолжают действовать в Синджаре. Езиды надеются, что создание местных сил поможет восстановить безопасность и побудит оставшихся ВПЛ вернуться в свой родной город. kurdistan.ru

Соглашение еще не выполнено, и несколько вооруженных групп, включая проиранские силы народной мобилизации и зонтичные группы турецкой "Рабочей партии Курдистана" (РПК), продолжают действовать в Синджаре. Езиды надеются, что создание местных сил поможет восстановить безопасность и побудит оставшихся ВПЛ вернуться в свой родной город. kurdistan.ru

Соглашение еще не выполнено, и несколько вооруженных групп, включая проиранские силы народной мобилизации и зонтичные группы турецкой "Рабочей партии Курдистана" (РПК), продолжают действовать в Синджаре. Езиды надеются, что создание местных сил поможет восстановить безопасность и побудит оставшихся ВПЛ вернуться в свой родной город. kurdistan.ru

Напряженность между США и Ираном вызывает беспокойство у Багдада

Продолжающаяся напряженность и соперничество между США и Ираном имеют негативные последствия для Ирака, заявил премьер-министр Мухаммеда ас-Судани 27 января в интервью "France24". "Любая напряженность между США и Ираном, любая напряженность между странами региона негативно отразится на Ираке", — сказал он. Напряженность между США и Ираном, вызванная прежде всего ядерной программой Тегерана, втянула соседний Ирак, вызвав общенациональную инфляцию и экономическую нестабильность. Влияние этого соперничества недавно проявилось в том, что стоимость иракской валюты упала до рекордно низкого уровня.

Стоимость иракской валюты колеблется с ноября прошлого года, вызывая обеспокоенность общественности и нестабильность рынка. Иракское правительство безрезультатно предприняло множество мер для стабилизации стоимости динара, включая увеличение притока долларов США в свой торговый банк.

Валютный кризис также стоил работы управляющему Центральным банком и управляющему Торгового банка. Стоимость иракского динара начала падать после того, как Казначейство США и Федеральный резервный банк Нью-Йорка "начали в ноябре ужесточать контроль над международными долларовыми операциями коммерческих иракских банков в попытке пресечь отмывание денег и незаконное перекачивание долларов в Иран и другие страны Ближнего Востока, на которые распространяются жесткие санкции", — сообщил "Wall Street Journal" в этом месяце со ссылкой на официальных лиц Ирака и США. kurdistan.ru

Валютный кризис также стоил работы управляющему Центральным банком и управляющему Торгового банка. Стоимость иракского динара начала падать после того, как Казначейство США и Федеральный резервный банк Нью-Йорка "начали в ноябре ужесточать контроль над международными долларовыми операциями коммерческих иракских банков в попытке пресечь отмывание денег и незаконное перекачивание долларов в Иран и другие страны Ближнего Востока, на которые распространяются жесткие санкции", — сообщил "Wall Street Journal" в этом месяце со ссылкой на официальных лиц Ирака и США. kurdistan.ru

"Благотворительный фонд Барзани" привез печное топливо в Соран

"Благотворительный фонд Барзани" 30 января привез печное топливо для нуждающихся и уязвимых семей в городе Соран Иракского Курдистана, где выпал первый крупный снег. "Благотворительный фонд Барзани (BCF) сегодня раздал сотни канистр мазута малообеспеченным семьям в городе Соран", — сообщил на пресс-конференции глава администрации Сорана Халгорд Шейх Наджиб. Благотворительный фонд Барзани — это гуманитарная организация Курдистана, которая помогает нуждающимся и пострадавшим от стихийных бедствий в курдском регионе Ирака и за его пределами. Сегодня благотворительная организация пожертвовала более 300 000 литров мазута более чем 3000 малообеспеченным семьям в Соране. Глава фонда Муса Ахмед подчеркнул, что их цель — раздать два миллиона литров мазута 20 000 малообеспеченным семьям в Курдистане. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S. Mehmandarov ev 25,
mənzil 17
Navnisan: Bakı Az1040, soqaq
S. Məhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С. Мехмандаров дом 25, кв. -17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500